

Збірник наукових матеріалів
XXXVIII Міжнародної науково-практичної
інтернет - конференції
el-conf.com.ua

«СВІТОВИЙ РОЗВИТОК НАУКИ ТА ТЕХНІКИ»

23 грудня 2019 року

Частина 9

м. Вінниця

Світовий розвиток науки та техніки, XXXVIII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. – м. Вінниця, 23 грудня 2019 року. – Ч.9, с. 92.

Збірник тез доповідей укладено за матеріалами доповідей XXXVIII Міжнародної науково-практичної інтернет - конференції «Світовий розвиток науки та техніки», 23 грудня 2019 року, які оприлюднені на інтернет-сторінці el-conf.com.ua

Адреса оргкомітету:
21018, Україна, м. Вінниця, а/с 5088
e-mail: el-conf@ukr.net

Оргкомітет інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники, наукові керівники.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

ЗМІСТ

Юридичні науки

<i>Атаманенко А.В.</i> ДОСВІД ЄС ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ ЧИ ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ	5
<i>Биховець О.Ф.</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВОРУ КОНСИГНАЦІЇ..	9
<i>Бігун Т.Ю.</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО СУДУ ООН	12
<i>Борис І.</i> ЩОДО ПИТАННЯ ГЕНДЕРНОЇ АСИМЕТРІЇ ПРИ ПРИЗНАЧЕННІ ПОКАРАНЬ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЧОЛОВІКІВ.	16
<i>Єременко Є.В.</i> МІСЦЕ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ У СИСТЕМІ ЗАСОБІВ ДОКАЗУВАННЯ	20
<i>Замкова І.О.</i> НЕПРИПУСТИМІСТЬ ЗЛОВЖИВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ У ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ	24
<i>Коваленко М. Д.</i> ЕКСТЕРИТОРІАЛЬНА ЮРИСДИКЦІЯ.....	28
<i>Куліковська В.Ю.</i> ПІДСТАВИ ТА ПОРЯДОК ПРИТЯГНЕННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ДО МІЖНАРОДНОЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.	31
<i>Ліннік Ю. А., Дудник В.М., науковий керівник Тильчик О. В.</i> ПРОЦЕДУРА НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	35
<i>Лучковська С.І.</i> ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ОСОБИ У ВАЛЮТНІЙ СФЕРІ	39
<i>Лико Ю.В., Мазейкіна В.Р., Тильчик О.В.</i> ЗАСТОСУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ З ПИТАНЬ ДОТРИМАННЯ ПІШХОДАМИ ОБОВ'ЯЗКІВ, ЇХ ВТІЛЕННЯ У СУЧАСНОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ.....	42
<i>Майдачевська А.В.</i> МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА : ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	47
<i>Матвієнко І.В.</i> ІСТОРІЯ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЖИТЛОВОЇ КООПЕРАЦІЇ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ.....	50
<i>Олещук Я.В.</i> АНАЛІЗ ОБ'ЄКТІВ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ.....	62

<i>Печена О., науковий керівник Панькевич В.М.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПРИПИ- НЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ.....	64
<i>Погребняк М.О., науковий керівник Панькевич В.М.</i> ПРАВОВА ХАРАК- ТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ ФОНДУ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	67
<i>Полтавець Ф.С.</i> МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬ- НОСТІ ПРИВАТНИХ ВІЙСЬКОВО-ОХОРОННИХ КОМПАНІЙ.....	71
<i>Присяжнюк М.П.</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗМІНИ ПІДЛЕГЛОСТІ РЕЛІГІЙНИХ ГРОМАД	75
<i>Татаренко А.В.</i> НОРМАТИВНЕ ТА ДОКТРИНАЛЬНЕ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ТЯЖКЕ ТІЛЕСНЕ УШКОДЖЕННЯ.....	79
<i>Фанчук Т.А.</i> ОСКАРЖЕННЯ ПОСТАНОВИ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОН- НОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ПО СПРАВІ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	82
<i>Шевченко Т.В., Гринберг О.С., Павлова Н.В.</i> ЩОДО ДЕЯКИХ ОСОБЛИ- ВОСТЕЙ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ	86

ДОСВІД ЄС ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ ЧИ ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Атаманенко А.В.

*студентка Інституту управління і права
НЮУ ім. Ярослава Мудрого
м. Київ, Україна*

Довічне позбавлення волі є найбільш суворим видом покарання, яке застосовується у багатьох країнах світу. Це один із найбільш дискусійних видів покарання. До його проблемних аспектів належить питання можливості умовно-дострокового звільнення засуджених від його відбування. Вважається, що наявність такого права дисциплінує правопорушника, протидіє виникненню у нього почуття безнадійності, а також «безкарності» за діяння, вчиненні під час відбування покарання. До того ж демократичне суспільство не повинно перешкоджати поверненню у свої ряди тих, хто після свого морального очищення здатний до реінтеграції до нього. Саме тому у декларації, прийнятій на шостому конгресі ООН у 1981 р. («Каракаська декларація»), наголошувалося на тому, що довічне позбавлення волі не відповідатиме бажаним цілям, якщо будуть відсутні адекватні заходи для повернення таких засуджених до основного потоку соціального життя на відповідному етапі [1, с. 74].

Дослідженню питань застосування покарання, у тому числі довічного позбавлення волі, присвятили свої праці О. П. Горох, О. О. Дудоров, І. В. Красницький, В.М.Куц, А. А. Музика, Є.О. Письменський, Ю. А. Пономаренко, А.Х.Степанюка, В.І. Тютюгін, М. І. Хавронюк та інші вчені.

Мета статті – аналіз зарубіжного досвіду у сфері правової регламентації умовно-дострокового звільнення від відбування довічного позбавлення волі для визначення шляхів удосконалення відповідних кримінально-правових положень законодавства України.

Абсолютна заборона на умовно-дострокове звільнення у національному праві передбачають наприклад, Англія, Нідерланди, усі штати США, крім Аляски,

Латвія, Туреччина. У кримінальному законодавстві цих країн містяться положення, згідно з якими умовно-дострокове звільнення від відбування довічного позбавлення волі не поширюється на злочини певного виду або суд наділяється повноваженнями щодо встановлення такої заборони у конкретній кримінальній справі. Так, за ч. 6 ст. 61 Кримінального кодексу (далі – КК) Латвії претендувати на умовно-дострокове звільнення не можуть особи, які засуджені за вчинення особливо тяжкого злочину, пов'язаного із сексуальним насильством щодо особи, яка не досягла шістнадцяти років [2]. У Туреччині така заборона поширена на злочини проти конституційного ладу та національної оборони (ст. 16 Закону про виконання покарання та заходів безпеки [3]). Відповідно до Додатку 21 до Закону про кримінальне правосуддя 2003 р. Англії суд, призначаючи довічне позбавлення волі особам, яким на момент вчинення злочину виповнився 21 рік, може ухвалити рішення щодо заборони дострокового звільнення від відбування цього покарання («whole life order»), якщо було вчинено умисне вбивство: 1) двох або більше осіб, якщо вони пов'язані з викраденням людини або із сексуальною чи садистською поведінкою засудженого; 2) дитини; 3) з політичних, релігійних, ідеологічних спонукань; 4) особою, яка раніше була засуджена за умисне вбивство [4]. У законі Польщі від 13 червня 2019 р., який містить цілу низку поправок до кримінального законодавства в частині застосування довічного позбавлення волі та який має набути чинності наприкінці 2019 р., передбачається можливість встановлення судом абсолютної заборони умовно-дострокового звільнення від відбування цього покарання для випадків, якщо суд визнає, що характер, обставини вчиненого та особа винного свідчать про те, що її перебування на волі створює постійну загрозу для життя, здоров'я або сексуальної безпеки інших осіб (§ 4 ст. 77 Закону про внесення змін до КК Польщі від 13 червня 2019 р.) [5].

Умовно-дострокове звільнення на підставі рішення виконавчої влади або Глави держави застосовується, наприклад, у Данії. Згідно зі ст. 41 КК Данії КК Міністр юстиції чи уповноважена ним особа може ухвалити рішення щодо умовно-дострокового звільнення довічного засудженого після відбуття

останнім 12 років. Умовами такого звільнення є наявність у особи постійного місця проживання, можливість отримання правомірних засобів для існування та дотримання особою умов звільнення, передбачених у КК Данії. Після звільнення починає спливати іспитовий строк тривалістю 5 років. У разі невиконання протягом цього строку умов звільнення або вчинення нового злочину рішення підлягає скасуванню, а засуджений направляється до відбуття довічного позбавлення волі (ч. 5 ст. 41 КК Данії) [6]. В Україні відповідно до ст. 87 КК та ст. 2 Указу Президента України «Про Положення про порядок здійснення помилування» засуджений також може бути звільненим від відбування довічного позбавлення волі на підставі Указу Президента про помилування, після відбуття 20 років, шляхом заміни довічного позбавлення волі на позбавлення волі строком не менше 25 років [7]

Аналіз зарубіжного досвіду свідчить про існування різних підходів до визначення порядку умовно-дострокового звільнення від відбування довічного позбавлення волі, які полягають у повній забороні звільнення від відбування цього виду покарання, встановленні різних розмірів мінімального строку відбуття покарання, різної тривалості іспитового строку, який спливає після такого звільнення тощо. Втім загальним для правової регламентації застосування довічного позбавлення волі у зарубіжному праві є не тільки існування механізму, який забезпечує реалізацію права на надію засудженого колись бути звільненим від подальшого відбування цього покарання, а й наявність широкого арсеналу заходів кримінально-правового характеру, спрямованих на захист прав і законних інтересів інших осіб, суспільства та держави від повторення злочинних посягань з боку особи, яка претендує на дострокове звільнення. Застосування будь-якого покарання має забезпечувати виконання завдань, які поставлені перед кримінальним законодавством України, а саме правове забезпечення охорони найбільш цінних суспільних відносин від злочинних посягань (ст. 1 КК України). У зв'язку з цим розроблення та впровадження нового механізму умовно-дострокового звільнення від відбування довічного позбавлення волі у правову систему України має не тільки забезпечувати право засудженого, який довів своє

виправлення, бути звільненим від подальшого відбування призначеного покарання, а й гарантувати ефективний захист суспільства від рецидивної поведінки з його боку. Саме одночасне забезпечення ефективної реалізації цих прав – засудженого та суспільства – має бути орієнтиром у процесі реформування механізму судового припинення подальшого відбування довічного позбавлення волі в Україні. Зокрема, це стосується визначення мінімального строку відбутого покарання, інших умов такого звільнення тощо.

Література:

1. Sixth United Nations congress on the prevention of crime and the treatment of offenders. Caracas, Venezuela, 25 August-5 September 1980. Report prepared by the Secretariat. United Nations New Yoik, 1981. 87 с. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/30439/files/a-conf-87-14-e.pdf>. (дата звернення: 12.07.2019).

2. Krimināllikums: likums 17.06.1998 / Saeima. URL: https://likumi.lv/doc.php?id=88966&version_date=15.11.2006 (дата звернення: 12.07.2019).

3. 5275 Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfaziHakkında Kanun. URL: <https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/kanunlar/ceza-ve-guvenlik-tedbirlerinin-infazi-hakkinda-kanun-5275> (дата звернення: 12.08.2019).

4. Schedule 21 Determination of minimum term in relation to mandatory life sentence. URL: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/44/schedule/21/enacted> (дата звернення: 02.08.2019).

5. O zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw: Ustawa z dnia 13 czerwca 2019 r. Senat Rzeczypospolitej Polskiej. URL: http://orka.sejm.gov.pl/proc8.nsf/ustawy/3451_u.htm (дата звернення: 12.07.2019).

6. Bekendtgørelse af straffeloven: Lovbekendtgørelse nr. 977 af 9. august 2017. URL: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=202516> (дата звернення: 12.07.2019).

7. Положення про порядок здійснення помилування: Указ від 21 квітня 2015 року No 223/2015/ Президент України. URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/223/2015> (дата звернення: 22.07.2019).

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВОРУ КОНСИГНАЦІЇ

Биховець О.Ф.,

*студентка юридичного факультету
Полтавський юридичний інститут Національного
юридичного університету імені Ярослава Мудрого
м. Полтава, Україна*

На сьогоднішній день досить актуальним питанням є правове регулювання договору консигнації. Цей договір широко використовується на практиці в Україні, проте в чинному ЦКУ та ГКУ відсутнє легальне визначення договору консигнації. Вітчизняні вчені досліджують правове регулювання зазначеного договору та його правову природу і висвітлюють проблематику цього питання у своїх працях.

В.В Луць вважає, що за договором консигнації одна сторона (консигнатор) зобов'язана за дорученням іншої сторони (консигнанта) протягом певного проміжку часу і на визначеній території за встановлену винагороду від свого імені і за рахунок консигнанта продавати поставлені на склад консигнатора товари [1; с. 270]. У вільній енциклопедії зазначається, що консигнація – це форма комісійного продажу товарів, за якої власник надає комісіонеру товар для того, щоб реалізувати його зі складу комісіонера. Товар, що надійшов до складу комісіонера до його реалізації залишається власністю консигнанта. Зазвичай, якщо товар не реалізовується протягом певного проміжку часу, то він повертається назад консигнанту за його рахунок [2]. Вперше визначення договору консигнації було зафіксоване у постанові Кабінету Міністрів України «Про Порядок віднесення операцій резидентів при здійсненні ними зовнішньоекономічної діяльності до договорів виробничої кооперації, консигнації, комплексного будівництва, оперативного та фінансового лізингу, поставки складних технічних виробів і товарів спеціального призначення» від 28 грудня 1994р. Відповідно до цієї постанови, договір консигнації – це операція

з реалізації товарів, відповідно до якої одна сторона (консигнатор) зобов'язується за дорученням іншої сторони (консигнанта) протягом певного часу за обумовлену винагороду продати з консигнаційного складу від свого імені товари, які належать консигнанту [3]. Однак, на сьогоднішній день ця постанова втратила чинність. У п. 1.16 ЗУ «Про оподаткування прибутку підприємств» від 28.12.1994 року зазначається, що «консигнаційна операція - це господарська операція при якій консигнатор експортує певні матеріальні цінності (товар) за дорученням консигнанта з наступною їх реалізацією на комісійних засадах»[4]. Проте, цей закон також втратив чинність. Схиляємося до думки більшості науковців і визначення, закріпленого в постанові КМУ, вважаючи, що договір консигнації – це договір за яким одна сторона (консигнатор) за дорученням іншої сторони (консигнанта) зобов'язується протягом певного часу за узгоджену винагороду продавати від свого імені і за рахунок консигнанта поставлені на склад консигнатора товари. Вважаємо, що саме це визначення є найбільш доцільним, адже воно широко та зрозуміло розкриває суть цього договору. З цього визначення випливає, що при укладенні договору маємо звернути увагу на час протягом якого здійснюватиметься продаж товарів, винагороду за виконану роботу та обов'язки сторін.

Хоча договори консигнації недостатньо врегульовані у законодавстві України, вони широко використовуються як у зовнішній економічній діяльності, так і в діяльності на національному ринку, адже згідно з принципом свободи договору, що зазначається у статті 6 ЦК сторони можуть укладати договори, які не врегульовані актами цивільного законодавства, проте відповідають загальним засадам цивільного законодавства. Якщо виникає спір щодо договору консигнації, то застосовуються положення законодавства, що регулюють договір комісії. Згідно з ст. 1011 ЦКУ договір комісії - договір, відповідно до якого, одна сторона (комісіонер) є зобов'язаною за дорученням іншої сторони (комітента) за визначену винагороду та від свого імені вчинити правочин або правочини за рахунок комітента [5]. У Податковому кодексі України договір комісії ототожнюється з договором консигнації. Беззаперечно,

між договором комісії та договором консигнації багато спільних ознак. Проте, звертаємо увагу, що не слід ототожнювати договір комісії та договір консигнації, адже між ними існують певні відмінності. По-перше, договір консигнації укладається тільки між суб'єктами підприємницької діяльності, а договір комісії може виникати між юридичними і фізичними особами незалежно від наявності статусу підприємницької діяльності. Зазвичай, консигнація відрізняється від комісії за строками, адже, строк консигнації становить - 1 - 1,5 роки; а комісії - 1 - 2 місяці. По-третє, наявність у консигнатора складу, з якого консигнатор продає належні консигнанту товари. Договір комісії зазначеної ознаки не містить.

На думку Ганни Сальнікової, до ЦК необхідно включити окремий розділ, норми якого будуть присвячені договору консигнації. В цьому розділі має бути закріплене визначення договору консигнації, умови та види договору консигнації, права та обов'язки сторін [6]. Приєднуємося до цієї думки, адже договір консигнації широко використовується на практиці і відповідно потребує врегулювання у чинному законодавстві України.

Отже, до чинного ЦКУ потрібно додати норми, які б безпосередньо врегульовували договір консигнації. Має бути зазначено, що договір консигнації – це договір в якому одна сторона (консигнатор) зобов'язується за дорученням іншої сторони (консигнанта) протягом певного часу за обумовлену винагороду продавати від свого імені і за рахунок консигнанта поставлені на склад консигнатора товари. Вважаємо, що було б доцільно перелічити види договорів консигнації. Також, необхідно на законодавчому рівні визначити обов'язки консигнатора та консигнанта. Зазначені зміни в чинному законодавстві усунули б багато суперечностей та невизначеності щодо договору консигнації.

Література:

1. Контракти в підприємницькій діяльності : навч. Посіб. – 2-е вид., перероб. і доповн. / В. В. Луць. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 572с.
2. Вільна енциклопедія. Режим доступу : <http://ru.wikipedia.org/wiki>.

3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок віднесення операцій резидентів при здійсненні ними зовнішньоекономічної діяльності до договорів виробничої кооперації, консигнації, комплексного будівництва, оперативного та фінансового лізингу, поставки складних технічних виробів і товарів спеціального призначення»

Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/882-94-п>

4. ЗУ «Про оподаткування прибутку підприємств» Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_1994_12_28/Z0334_0.html

5. Цивільний кодекс України

Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/435-15>

6. Ганна Сальнікова «Договір консигнації як різновид договору про надання посередницьких послуг»

Режим доступу: <http://www.pravnik.info/urukrain/1526-dogovir-konsignaci-yak-riznovid-dogovoru-pro-nadannya-poserednickix-poslug.html>

УДК 341

Юридичні науки

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО СУДУ ООН

Бігун Т.Ю.

Національний юридичний університет

імені Ярослава Мудрого

студентка 3 курсу 6 групи ІПКЮ

Міжнародний Суд ООН – це головний судовий орган ООН. Відповідно до Статуту ООН у 1945 році був заснований новий судовий орган – Міжнародний Суд. Відповідно до статті 92 Статуту ООН, Міжнародний Суд є головним судовим органом Організації Об'єднаних Націй. Його заснування означало реалізацію пункту 1 статті 33 Статуту ООН у тій частині, що передбачала можливість мирних засобів вирішення міжнародних спорів через організацію їх судового розгляду. У сучасних умовах зросла необхідність зростання впливу міжнародних судових органів, посилення міжнародного контролю та

удосконалення механізмів мирного вирішення конфліктів. Певною мірою цю проблему можна вирішити за рахунок реформування міжнародного правосуддя, в тому числі шляхом підвищення ефективності Міжнародного Суду ООН.

В науковій літературі існують наступні погляди щодо реформування Міжнародного Суду ООН:

1. Всебічно обговорюється перспектива створення мережі регіональних міжнародних судових органів під егідою головного судового органу ООН. У самому Статуті ООН зазначено про необхідність створення мережі міжнародних судових органів, також це підтверджується тим, що Міжнародний Суд ООН називається головним судовим органом ООН.

2. Досить перспективним є питання щодо наділення Міжнародного Суду преюдиціальною юрисдикцією. Пропозиція про загальне визнання обов'язковою і беззастережної юрисдикції Міжнародного Суду ООН визначає основу доповіді Генерального секретаря ООН «Про порядок денний для світу, присвяченому Міжнародному Суду ООН». Генеральний секретар рекомендував у ньому всім державам-членам «визнати загальну юрисдикцію Міжнародного Суду, відповідно до статті 36 його Статуту, без яких би то не було застережень». Це питання дуже широко обговорювалося, думки розділилися за і проти. Здебільшого держави-члени не бажають визнавати обов'язкову юрисдикцію Міжнародного суду ООН. Вони вважають, що введення обов'язкової юрисдикції Міжнародного Суду ООН суперечить принципу державного суверенітету і принципу вільного вибору державами засобів мирного вирішення своїх конфліктів, що закріплено у статті 33 Статуту ООН. А також зазначають, що будь-які пропозиції такого характеру не можуть бути прийнятними і реалістичними з точки зору існуючої в даний час ситуації у світі, так як наділення Міжнародного Суду ООН обов'язковою юрисдикцією з неминучістю призведе до того, що Суд перетвориться в наддержавний орган. Прибічники ж цієї реформи висувають пропозиції, в яких обґрунтовується бажаність того, щоб ті держави, які вже вступили чи будуть вступати в ООН автоматично погоджувалися з обов'язковою юрисдикцією Міжнародного Суду ООН.

У Статуті Міжнародного Суду закладені кілька варіантів визнання за державами обов'язкової юрисдикції. Так, держава може виступити з відповідною заявою або бути учасником двосторонньої міжнародної угоди, що містить положення про обов'язкову юрисдикцію. До числа таких договорів ставляться мирні договори, договори про світ і співробітництво, про спільну експлуатацію природних ресурсів, про розмежування морських просторів і деякі інші. Клаузулу про обов'язкову юрисдикцію Міжнародного Суду містять також численна група багатобічних і насамперед універсальних міжнародних угод. Їхніми учасниками є більшість держав. Таким чином, обов'язкова юрисдикція Міжнародного Суду в договірному плані зізнається державою або в цілому, або із застереженням, або по конкретних категоріях міжнародних спорів.

Широко застосовувана практика застережень із заявою про визнання обов'язкової юрисдикції Суду істотно звужує межі дії останньої. На це звертали увагу, зокрема, у радянській міжнародно-правовій літературі. Так, наприклад, Ф.І. Кожевников і Г.В. Шармазанашвілі відзначають: "... Більшість держав, визнавши обов'язкову юрисдикцію Суду, зробили такі застереження, які значно обмежують її, викликаючи ускладнення в діяльності Міжнародного Суду"

Доцільно було б приділити увагу саме юрисдикції Міжнародного Суду ООН. Компетенція Міжнародного Суду визначена в главі II (статті 34-38), а також у главі IV (статті 65-68) Статуту Суду. Ці глави Статуту встановлюють границі компетенції Міжнародного Суду.

По-перше, компетенція Суду поширюється лише на суперечки між державами. Суд не може розглядати суперечки між приватними особами й державою, й, тим більше, суперечки між приватними особами. Але й суперечки між державами можуть розглядатися лише за згодою всіх сторін. Таким чином, компетенція Суду є для держави не обов'язковою, а факультативною. Рішення про надання Суду лише факультативної компетенції було прийнято після досить напруженої боротьби з досить численними прихильниками обов'язкової компетенції Суду на конференції в Сан-Франциско в першому комітеті 4-ой

комісії більшістю голосів. Факультативний характер проявляється, зокрема, у тім, що, відповідно до п. 1 ст. 36 Статуту Міжнародного Суду, “до ведення Суду ставляться всі справи, які будуть передані йому сторонами...”. Держави - учасники Статуту можуть, однак, визнати для себе компетенцію Суду обов'язковою по певних категоріях справ («факультативна клаузула про обов'язкову юрисдикцію»).

3. Порядок здійснення судочинства передбачає, що фактично весь склад Міжнародного Суду ООН повинен брати участь у розгляді кожної конкретної справи, і тому технічно це не дозволяє Суду одночасно розглядати велику кількість справ. Тому виносяться пропозиції про реформу судочинства, у зв'язку з якою пропонують запозичити процесуальні інститути, які повністю себе виправдали в практиці Суду ЄС.

4. Підвищення ролі Міжнародного суду щодо встановлення панування права в міжнародних відносинах можливе через розширення кола суб'єктів - потенційних сторін спору. Наприклад, надати доступ до Суду не тільки державам а й міжнародним урядовим та неурядовим організаціям, які мають, відповідно до статті 71 Статуту ООН консультативний статус.

5. Також є перспективним розширення юрисдикції Міжнародного Суду, а саме необхідно визначити спеціальний перелік питань, які б могла та не могли бути предметом розгляду. Вирішення цього завдання значно спростило б всю процедуру судового врегулювання.

6. У наш час засоби масової інформації широко висвітлюють збройні конфлікти, і той факт, що Міжнародний Суд ООН залишається осторонь цього питання також не є прийнятним. Але одна з причин те, що Суд не може займатися розглядом справ за своєю власною ініціативою. Його Статут не наділяє його правом проводити розслідування і виносити за своєю ініціативою рішення, що стосуються дій суверенних держав, або розглядати їх внутрішні справи. Суд не є поліцейським, що стежить за дотриманням правопорядку в світі. Він також не є обвинувачем, який може пред'являти звинувачення. Суд

може розглядати спір лише на прохання відповідних держав і з їхньої згоди. Можливо це питання також на сьогодні потребує більш детального вивчення.

Отже, думки і пропозиції з приводу реформи Міжнародного Суду ООН різноманітні. Актуальним на сьогодні є повне і всебічне їх дослідження в напрямку запровадження дієвих реформ для забезпечення миру та безпеки в світі.

Література:

1. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду від 26 червня 1945 року // Законодавство України <http://www.rada.gov.ua>

2. Музика Ю. Г. Міжнародний Суд ООН: актуальні проблеми реформування / Ю. Г. Музика ; наук. кер. І. Б. Кудас // Сильна ООН – кращий світ : матеріали «круглого столу», присвяч. 70-річчю заснування ООН, 27 жовт. 2015 р. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. міжнар. права, Наук. б-ка. – Харків, 2015.

3. Международный суд ООН: Организация, цели, практика Ф. И. Кожевников, Г.В Шармазанашвили., 1971, с. 160

ЩОДО ПИТАННЯ ГЕНДЕРНОЇ АСИМЕТРІЇ ПРИ ПРИЗНАЧЕННІ ПОКАРАНЬ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЧОЛОВІКІВ

Борис І.

студентка

*Східноєвропейський національний
університет ім. Лесі Українки*

Досягнення гендерної рівності є однією з найбільш актуальних проблем сучасності та розглядається як центральне питання у справах захисту прав людини, функціонування демократії, утвердження верховенства права, економічного зростання і сталого розвитку.

За останнє десятиріччя в Україні, як і в усьому світі, суттєво зросла важливість гендерної проблематики, активізувалися дослідження гендерних

проблем у різних сферах, в тому числі й такої сфери, як призначення покарання за скоєний злочин.

Згідно зі ст. 24 Конституції України громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом: «Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного й соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками» [1].

Якщо розглядати принцип рівності у кримінальному праві то він за своїм змістом є дещо вужчим за конституційний принцип рівності. Його сенс у тому, щоб забезпечити рівний для всіх громадян обов'язок понести відповідальність за скоєний злочин. Ця рівність у вітчизняному кримінальному праві забезпечується тим, що єдиною підставою кримінальної відповідальності визнається лише вчинення діяння, що містить всі ознаки злочину, передбаченого Кримінальним кодексом (ст. 2 КК України) [2]. Він не означає однакову відповідальність і покарання, тобто рівних меж та змісту кримінальної відповідальності.

При цьому законодавець передбачає суттєві привілеї для жінок при застосуванні покарання [3]. Звернувши увагу на біологічні та фізіологічні особливості жінок при призначенні покарання, законодавець іноді допускає дискримінацію чоловіків, що суперечить принципу рівності громадян перед законом.

Так, враховуючи положення Конституції кримінальний закон при призначенні та реалізації покарання жінкам, в тому числі вагітним або з малолітніми дітьми, передбачає більш пільгові умови порівняно з чоловіками.

Наприклад, ст. 57 «Виправні роботи», ст. 60 «Арешт», ст. 61 «Обмеження волі» ставлять жінок та чоловіків у нерівне становище. У вказаних статтях передбачено, що не застосовуються: виправні роботи до вагітних жінок та жінок, які перебувають у відпустці по догляду за дитиною; арешт до вагітних жінок та жінок, які мають дітей віком до семи років; обмеження волі до вагітних жінок та жінок, які мають дітей віком до 14 років.

Однак для усунення гендерної нерівності необхідно врахувати випадки наявності малолітніх дітей у чоловіків, а також те, що відповідно до ст. 179 КЗпП України «Відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами» у відпустці по догляду за дитиною може бути також батько дитини [4]. Адже є випадки, коли чоловік є батьком-одинаком або мати дитини тяжко хвора чи за інших обставин не бере участі у вихованні дитини, чому ж дитину залишати ще й без батька? Тут, на наш погляд, велика прогалина у кримінальному праві, яку слід виправити введенням у пільгову категорію осіб не лише матері дитини, а й її батька. Така ситуація спричинена утвердженими стереотипами, які склались в суспільстві за довгі роки. Тому гендерна нерівність при призначенні покарань існує переважно у вигляді обмеження прав чоловіків, так як права жінок розширені і захищені належним чином.

Парадокс ситуації, у тому, що чоловіки – часто свої самі найгірші вороги. Вони частіше за все не будуть шукати допомогу, коли її потребують. Чоловіки становлять більшість суддів, які так несправедливі до батька у сімейних судах. Більшість політичних діячів, які складають закони – теж чоловіки. У той час коли пропагуються власні інтереси – якості, подібні галантності, тепер здаються застарілими... [5].

Ми погоджуємось з думкою Краснопольської Т.М., яка зазначає, що така гендерна асиметрія повинна доповнюватись деяким її вирівнюванням. Тут слід зазначити, що у кримінальному праві в деяких питаннях вже ліквідовано гендерний дисбаланс. Так, суб'єктом зґвалтування (ст. 152 КК) тепер може бути жінка, а потерпілим від втягнення особи в заняття проституцією (ст. 303 КК) може бути чоловік та інше. Але і досі є багато статей, що, на нашу думку, потребують уточнення в світлі запровадження принципу гендерної рівності.

Тому, для вдосконалення правового забезпечення гендерної рівності в кримінально-правовій сфері варто було б внести зміни в усі статті Кримінального кодексу України, де мова йде про "жінку з дитиною у віці до...", змінити формулювання на "особа з дитиною у віці до...". Адже саме через стереотипи та стандарти, які склались в суспільстві ми не зважаємо на те,

що не тільки жінки є матерями, а й чоловіки є батьками. Вони також виховують, піклуються та утримують своїх дітей. Але законодавець чомусь про це забув, надаючи особливі привілеї лише жінці.

Ми вважаємо, що такі зміни будуть більше відповідати принципу рівності щодо чоловіків, а також принципу гуманізму щодо їх дітей.

Отже, для забезпечення гендерної рівності біологічні відмінності між чоловіком і жінкою мають враховуватися в праві не шляхом створення привілеїв чи обмежень за ознакою статі, а шляхом урахування того, як ця відмінність проявилася в поведінці людини і як вона може вплинути на досягнення мети покарання.

Проведений аналіз нормативної бази дав змогу дійти висновку, що принцип гендерної рівності в кримінальному законодавстві виражається переважно шляхом розширення прав жінок, без достатнього розгляду прав чоловіків. Це спричинено стереотипом, що на відмінну від жінок чоловіки не потребують захисту. Тому, ми підтримуємо думку О. Муравйової, що "жінки так довго та успішно боролись за свої права, що, мабуть, чоловікам доведеться боротись за свої" [6].

Література:

1. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – с. 141. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

3. Головка Т. М. Гендерні аспекти покарання : дис. канд. юр. наук : 12.00.08 / Головка Т. М. – Київ, 2010. – 190 с.

4. Кодекс законів про працю України : закон України від 10.12.1971 № 322-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

5. Краснопольська Т. М. Гендерний аспект впровадження принципу рівності в сучасній українській державі [Електронний ресурс] / Т. М. Краснопольська. – 2018. Режим доступу до ресурсу: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/1089/Krasnopol.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

6. Крылатые афоризмы, мысли, шутки, цитаты великих людей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fraznik.ru>

Юридичні науки

МІСЦЕ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ У СИСТЕМІ ЗАСОБІВ ДОКАЗУВАННЯ

Єременко Є. В.,

студентка

Національного юридичного

університету імені Ярослава Мудрого

м. Харків, Україна

Інформатизація суспільного життя об'єктивно позначається на особливостях кримінального процесу. Зокрема, це стосується такої важливої категорії, як джерела доказів. Відповідно до ст. 84 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому цим Кодексом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню. Процесуальними джерелами доказів чинне законодавство визнає показання, речові докази, документи та висновки експертів.

Запровадження в кримінальному процесуальному законі новітньої категорії «електронні носії інформації» викликано практичною потребою у визнанні цих об'єктів джерелом доказів у кримінальному провадженні. Якщо тлумачити таке положення буквально, то під «електронними носіями інформації» слід розуміти будь-які електронні носії, зокрема ті, що є вбудованими в комп'ютерні пристрої,

підключені до інформаційної мережі. Такі носії можуть містити матеріали в будь-якій формі (письмовій, графічній, фотографічній, відео-, звукозапис тощо).

В Україні нормативне регулювання електронних доказів у кримінальному судочинстві лише розпочато законодавцем, тому при практичному застосуванні цього інституту виникає чимало проблем. Так велика кількість праць вітчизняних науковців присвячена розгляду цього питання, зокрема в контексті проблеми збирання, фіксації, а також допустимості таких матеріалів у кримінальному провадженні. Велику увагу заслуговує і рівень знань та фахових навичок працівників органів досудового розслідування та прокуратури.

На думку Д. М. Цехана, під час виявлення цифрової інформації у слідчих виникають значні труднощі щодо її фіксації відповідно до вимог, які висуває кримінальний процесуальний закон до доказів та подальшого використання у кримінальному судочинстві [1, с. 257].

В.В. Марков та Р.Р. Савченко зазначають про відсутність підстав недопустимості електронних доказів (отриманих із будь-яких носіїв інформації) та правового порядку отримання відповідно до КПК України [2].

Як вважає Г.Л. Чигрина, суб'єкти доказування володіють недостатньою кількістю знань у галузі використання апаратних і програмних засобів комп'ютерної техніки, тому, на її думку, необхідним є розроблення нових та вдосконалення наявних спеціальних навчальних програм, які надавали би працівникам органів прокуратури, оперативним та слідчим підрозділам знання у сфері застосування комп'ютерної техніки та технологій для роботи з носіями комп'ютерної інформації, її виявлення, аналізу, збереження та використання [3, с.134]. Тотожну думку має і В.В. Мурадов, який наголошує на відсутності базового обсягу знань у галузі ІТ та повноцінно сформованої методики збирання та використання таких доказів, що призводить до значних витрат ресурсів та часу, а також до необхідності залучення інших суб'єктів – спеціалістів у цій галузі [4, с.314].

У чинному кримінальному процесуальному законі немає поняття електронних доказів. Відповідно до ст.99 КПК України документом є

спеціально створений з метою збереження інформації матеріальний об'єкт, який містить зафіксовані за допомогою письмових знаків, звуку, зображення тощо відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження. Відповідно до п.1 ч.2 цієї статті до *документів* можуть належати матеріали фотозйомки, звукозапису, відеозапису та інші носії інформації (*у тому числі електронні*). Також відповідно до п.3 ч.2 ст. 99 КПК до *документів* можна віднести носії інформації, на яких за допомогою технічних засобів зафіксовано процесуальні дії. Тому, на нашу думку, очевидним є те, що законодавець категорію «електронні докази» включає у поняття «документ».

Проте, таке тлумачення норм кримінального процесуального закону призводить до практичних помилок і тому, доцільно буде електронні докази як різновид засобів доказування виділи в окреме джерело доказів, тим самим, забравши їх із різновиду документа.

Через недостатнє врегулювання інституту електронних доказів у кримінальному процесі з'являються багато проблемних питань під час їх використання. Перші проблеми виникають вже на етапі залучення електронних доказів до матеріалів справ. На сьогодні практика діяльності правоохоронних органів склалась таким чином, що слідчий, виявивши на жорсткому диску чи в оперативній пам'яті ЕОМ (електронної обчислювальної машини) цифрову інформацію, що може містити сліди злочинної діяльності чи в інший спосіб сприяти вирішенню завдань кримінального судочинства, повинен відносити її до речових доказів чи документів. Але це створює логічні суперечності та неузгодженості, оскільки речові докази – це, у відповідності до ст. 98 КПК України, матеріальні об'єкти. Крізь призму матеріальності об'єкта законодавець у ст. 99 КПК України визначив такий вид доказів як документи, деталізувавши, що до документів можуть належати матеріали фотозйомки, звукозапису, відеозапису та інші носії інформації (у тому числі й електронні).

Саме тому електронний об'єкт, який є нематеріальним, не має відповідних якісних фізичних характеристик, має специфічну процедуру та

середовище створення, здатний до копіювання та переміщення без втрати характеристик, сприймається людиною лише після обробки ЕОМ та виведення інформації на відповідний технічний пристрій (монітор), неможливо визнати матеріальним об'єктом і, як наслідок, речовим доказом чи традиційним документом. У даному випадку необхідно оцінювати власне інформацію, а не матеріальний об'єкт на якому вона зафіксована.

У законі відсутні вимоги щодо форми та формату надання будь-яких фактичних даних в електронній формі, щодо порядку дослідження форм надання електронних доказів і порядку залучення їх до матеріалів судової справи. Найчастіше електронні докази повинні подаватися в суд не на технічному, а на паперовому носії, тобто перетвореними в друкований вигляд, що дозволяє візуально досліджувати і обговорювати подані докази. На практиці виникає ситуація, коли електронні докази не досліджуються судом як прямі в силу технічної невідповідності суду або існуючого протягом тривалого часу паперового документообігу в судах.

Щодо належності та допустимості таких доказів, то на сьогодні однозначно важко свідчити про позитивне чи негативне ставлення суддів до цього питання, оскільки на практиці суди відносяться до нього по-різному. Процедура подання та дослідження електронних доказів, закріплена в нині чинному законодавстві, є надзвичайно ускладненою та незрозумілою як для учасників справи, так і для самих суддів. Як наслідок, при використанні цих доказів в судовому процесі виникає низка проблем, які неможливо вирішити, опираючись на чинне законодавство, що свідчить про необхідність перегляду цих положень з метою внесення до них законодавчих змін.

Таким чином, нормативного врегулювання потребують як термінологія, так і процедура застосування електронних доказів. Слід зазначити, що необхідно встановити процесуальний порядок їх вилучення, фіксації, зберігання, механізм визнання електронних доказів недопустимими у кримінальному провадженні тощо. Це зумовлює необхідність внесення до КПК України окремої статті чи низки статей, які б стосувалися інститут електронних

доказів. Потребує переосмислення і навчальна програма здобуття спеціальних знань правоохоронними органами.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

2. Цехан Д. М. : Цифрові докази: поняття, особливості та місце у системі доказування / Д. М. Цехан // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція. - 2013. - Вип. 5. - С. 256-260. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2013_5_58.

3. Принципи належності електронних доказів, отриманих з мобільних пристроїв / В. В. Марков, Р. Р. Савченко // Право і Безпека. - 2014. - № 1. - С. 89-95.

4. Чигрина Г.Л. Електронні документи: залучення спеціаліста до збирання та використання під час кримінального провадження. Національний юридичний журнал: теорія та практика, 2017 (іunie). - С. 134-137.

5. Мурадов В.В. електронні докази: криміналістичний аспект використання. Порівняльно-аналітичне право. 2013. № 3-2. С. 314-315.

УДК 346

Юридичні науки

НЕПРИПУСТИМІСТЬ ЗЛОВЖИВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ У ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ.

Замкова І.О.,
*студентка юридичного факультету
Інституту управління і права
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого
м. Київ, Україна*

Одним з основних принципів господарського процесу є принцип неприпустимість зловживання процесуальними правами. Зловживання процесуальними

правами у господарському процесі та не виключно, є досить поширеним явищем. Адже, учасники господарського процесу, які загалом бажають настання сприятливих наслідків у вирішенні їх спорів, не дивлячись яку роль вони виконують у судовому процесі певною мірою своїми діями зловживають процесуальними правами, як загально визначеними так і індивідуальними. Тож, зловживання процесуальними правами визначається як дії, що суперечать завданню господарського судочинства. Тому в ч.1 ст. 43 Господарського процесуального кодексу України, законодавець закріплює те, що учасники судового процесу та їх представники повинні добросовісно користуватися процесуальними правами [1, с. 20].

Зловживання процесуальними правами не допускається. Положення щодо неприпустимості зловживання процесуальним правами впливають також зі ст.17 «Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод» № ETS N 005 від 04.11.1950р., її назва «**Заборона зловживання правами**» в якій передбачено, що жодне з положень цієї Конвенції не може тлумачитись як таке, що надає будь-якій державі, групі чи особі право займатися будь-якою діяльністю або вчиняти будь-яку дію, спрямовану на скасування будь-яких прав і свобод, визнаних цією Конвенцією, або на їх обмеження в більшому обсязі, ніж це передбачено в Конвенції [4].

ГПК України визначає дії, які суд, залежно від конкретних обставин, може визнати зловживанням процесуальними правами, а саме: подання скарги на судові рішення, яке не підлягає оскарженню, не є чинним або дія якого закінчилася (вичерпана), подання клопотання (заяви) для вирішення питання, яке вже вирішено судом, за відсутності інших підстав або нових обставин, заявлення завідомо безпідставного відводу або вчинення інших аналогічних дій, спрямованих на безпідставне затягування чи перешкоджання розгляду справи чи виконання судового рішення; подання декількох позовів до одного й того самого відповідача (відповідачів) з тим самим предметом та з тих самих підстав або подання декількох позовів з аналогічним предметом і з аналогічних підстав, або вчинення інших дій, метою яких є маніпуляція автоматизованим розподілом справ

між суддями; подання завідомо безпідставного позову, позову за відсутності предмета спору або у спорі, який має очевидно штучний характер; необґрунтоване або штучне об'єднання позовних вимог з метою зміни підсудності справи, або завідомо безпідставне залучення особи як відповідача (співвідповідача) з тією самою метою; укладення мирової угоди, спрямованої на шкоду правам третіх осіб, умисне неповідомлення про осіб, які мають бути залучені до участі у справі [2].

Практика Верховного Суду показує, що найчастіше зловживанням процесуальними правами визнається неодноразове звернення із завідомо безпідставними касаційними скаргами, які не відповідають вимогам ГПК України; завідомо безпідставні відводи суду; подання касаційних скарг на рішення (ухвали), які вичерпали свою дію. При цьому Верховний Суд, визнаючи певні дії учасників процесу зловживанням процесуальними правами, часто зазначає, що ознакою зловживання процесуальними правами є не просто конкретні дії, а дії, спрямовані на введення суду в оману, затягування розгляду справи, створення перешкод опоненту. Таким чином, враховуючи, що перелік дій, наведений у ч. 2 ст. 43 ГПК України, не є вичерпним, суд може визнати зловживанням процесуальними правами також інші дії, які мають відповідну спрямованість. При цьому суд, зберігаючи об'єктивність і неупередженість, запобігає зловживанню учасниками судового процесу їхніми правами та вживає заходів для виконання ними їхніх обов'язків (ч. 5 ст. 13 ГПК України). Суд зобов'язаний вживати заходів для запобігання зловживанню процесуальними правами. У випадку зловживання процесуальними правами учасником судового процесу суд застосовує до нього заходи, визначені ГПК України. Так, для запобігання зловживанню процесуальними правами у кожному конкретному випадку може бути вжито, зокрема, таких заходів: залишення без розгляду або повернення скарг, заяв, клопотань (ч. 3 ст. 43 ГПК України); покладення на сторону судових витрат повністю або частково незалежно від результатів вирішення спору (ч. 9 ст. 129 ГПК України); стягнення в дохід державного бюджету штрафу у сумі від одного до десяти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 2 ч. 1 ст. 135 ГПК України); постановлення окремої ухвали (ч. 2 ст. 246 ГПК України) [3].

Отже, саме з метою отримання позитивного рішення суду головні «дійові особи» господарського процесу, тобто сторони, здатні вчинити безліч порушень з метою затягування судового процесу, таких як подання скарги на судові рішення, яке не підлягає оскарженню, подання клопотання (заяви) для вирішення питання, яке вже вирішено судом, ще можна сказати «порядок вибору» необхідного судді шляхом застосування, як називає це Верховний Суд «завідомо безпідставних відводів». Або ж зміни самої судової установи, безпідставне намагання залучення співучасників або ж третіх осіб та інші порушення адже, як зазначає законодавець цей перелік не є вичерпним. Всі зазначені дії вчиняються сторонами шляхом введення суду в оману, і повинні мати певні процесуальні наслідки. Які вже й визначаються в ГПК України із внесеними змінами.

Література:

1. Паливода А. В. Господарський процесуальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 10 лют. 2018 р.: (ОФЦ. ТЕКСТ). - К.: 2018 р. – 216 с.;

2. Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів»: чинне законодавство станом на 3 жовт. 2017 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2147-19>;

3. Верховний Суд «Огляд проблемних питань застосування судами окремих положень ГПК України за результатами проведених нарад, семінарів, круглих столів із місцевими та апеляційними судами» від 01.07.2019 р. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Ogljad_GPK_07_2019.pdf?fbclid=IwAR2GBTi07XJbvBTK2N3qdNFcL4BDnFaiB28p1rxtul96BwQ77zDk6-gH9bo;

4. Постанова Пленуму Вищого Господарського суду України «Про деякі питання практики застосування Господарського процесуального кодексу України судами першої інстанції» від 26.12.2011 року № 18: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 14 лип.2016 р.: URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0018600-11>.

ЕКСТЕРИТОРІАЛЬНА ЮРИСДИКЦІЯ

*Коваленко М. Д.**студентка юридичного факультету
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна*

Однією із актуальних проблем сучасного міжнародного права є з'ясування сутності екстериторіальної юрисдикції. Екстериторіальна дія юрисдикційних норм має велике значення не лише для розвитку права в умовах сучасних інтеграційних процесів, але і в середині держав, що мають різні територіальні одиниці.

Екстериторіальна юрисдикція - це правова здатність уряду здійснювати владні повноваження поза межами своєї території на підставі визначених екстериторіальних юридичних норм.

Дія екстериторіального нормативного акту – це певний порядок, відповідно до якого, фізичні особи, або установи що розташовані або перебувають на території іншої держави, розглядаються як такі, що розташовані або перебувають на власній національній території і підвладні законам та юрисдикції власної держави[1]. Таким правом екстериторіальності користуються дипломатичні представництва і консульства держав, військові кораблі та літаки, космічні об'єкти, що перебувають на території іншої держави за її дозволом, але розглядаються як суб'єкт права держави свого прапора, або розпізнавальних знаків.

Будь-яка влада може вимагати екстериторіальної юрисдикції на будь-якій зовнішній території. Однак, щоб вимога була ефективною на зовнішній території (за винятком застосування сили), вона повинна бути узгоджена або з владою цієї території, або з юридичним міжнародним органом, членом якого є обидві держави. Якщо неможливо кваліфікувати таку юрисдикцію на

законних підставах, зазвичай посилаються на таку узгодженість, яка буде називатися чимось на кшталт «заявленої екстериторіальної юрисдикції»[2].

Така екстериторіальна юрисдикція дає можливість посилатися на закони країни, поза її межами, в тому сенсі, що вони можуть уповноважувати суди іншої країни застосовувати свою юрисдикцію щодо сторін, стосовно дій, які вони здійснюють за межами своєї країни. Наприклад, у багатьох країнах є закони, які надають своїм кримінальним судам юрисдикцію щодо судового розшуку за піратство або тероризм, вчинені поза їхніми національними межами. Іноді такі закони поширюються лише на громадян цієї країни, а іноді вони можуть застосовуватися до будь-кого.

Також різновидом екстериторіальної юрисдикції є дипломатичні місії та військові сили держав. Дипломатичний імунітет іноземних посольств та консульств у приймаючих країнах регулюється Віденською конвенцією про дипломатичні відносини та Віденською конвенцією про консульські відносини[4]. Статус угод про війська та угоди про відвідування військ діють у багатьох країнах, які дозволяють виїзним силам здійснювати юрисдикцію над членами своїх сил, які розміщуються в країні перебування.

Окремий розділ екстериторіальної юрисдикції становить кримінальне законодавство. Кримінальна юрисдикція може носити екстериторіальний характер, якщо:

- нація стверджує це або загалом, або в конкретних випадках відповідно до свого внутрішнього законодавства,
- наднаціональний орган (наприклад, Рада Безпеки ООН) створив міжнародний суд для розгляду конкретної справи (наприклад, військових злочинів у певній країні), або
- за договором було створено міжнародний суд для вирішення зазначеної сфери юрисдикції[5].

Кримінальні кодекси деяких країн стверджують юрисдикцію злочинів, вчинених за межами країни:

- у Франції Кримінальний Кодекс встановлює загальну юрисдикцію щодо злочинів або проти громадян країни, незалежно від того, де вони мали місце;

- в Японії в Кримінальному кодексі визначені певні випадки та перелік злочинів, щодо яких буде окремо затверджуватися юрисдикція.

Багато країн застосовують закони, які дозволяють своїм громадянам переслідувати їхні суди за такі злочини, як воєнні злочини та геноцид, навіть коли злочин вчиняється екстериторіально. Крім того, Римський статут Міжнародного кримінального суду включений у внутрішнє законодавство багатьох країн, щоб передбачити, що Міжнародний кримінальний суд здійснює юрисдикцію у своїх межах.

Література:

1. Черниченко О. С. Международно-правовые аспекты юрисдикции государств: канд. юрид. наук : спец. 12.00.10 — международное право; европейское право / О. С. Черниченко. — М., 2003.

2. Перемот С. В. Доктрина впливу та екстратериторіальне застосування конкурентного права: становлення, розвиток та проблеми методології / С. В. Перемот // Держава і право. — Вип. 48.

3. Каюмова А.Р. Международная юрисдикция и наднациональность: вопросы соотношения. Юридические записки. 2014. № 1.

4. Віденська конвенція про консульські зносини від 24.04.1963 № 995_047 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_047/conv. (дата звернення: 11.12.2019)

5. Теорія та практика міжнародного кримінального права: підручник / [Зелінська Н.А., Андрейченко С.С., Дрьоміна-Волок Н.В., Коваль Д.О.; за ред. проф. Зелінської Н.А.]. Одеса : Фенікс, 2017.

ПІДСТАВИ ТА ПОРЯДОК ПРИТЯГНЕННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ДО МІЖНАРОДНОЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

*Куліковська В. Ю.,
Студентка юридичного факультету
Інститут управління і права
Харківської юридичної академії
ім. Ярослава Мудрого,
м. Київ, Україна*

Так як міжнародна кримінальна відповідальність може наставати для фізичних осіб тільки на підставі вироку суду та лише за здійснення злочинів, вичерпне визначення яких містить Статут відповідного міжнародного судового органу. Звідси випливає що, міжнародне кримінальне переслідування фізичних осіб за здійснення інших злочинів виключене. Це дає змогу говорити про дію в міжнародному кримінальному праві презумпції невинуватості та наявність у підсудного у Міжнародному кримінальному суді права на захист.

Міжнародні злочини, перелік котрих міститься у Статуті МКС є вичерпним, фізичну особу може бути притягнуто до міжнародної кримінальної відповідальності. Підставою для міжнародної кримінальної відповідальності є наявність складу міжнародних злочинів.

Перший перелік злочинів було зазначено Статутом Нюрнберзького Міжнародного воєнного трибуналу 1945 року. У статті 6 Статуту до категорії міжнародних віднесено три групи злочинів проти людства: злочини проти миру; воєнні злочини, злочини проти людства.

Документ вказував на можливі форми геноциду: вбивство членів такої групи; заподіяння їм серйозних тілесних ушкоджень або розумового розладу; навмисне створення життєвих умов, розрахованих на повне чи часткове фізичне знищення групи; заходи, розраховані на запобігання дітонародження в середовищі такої групи і насильницька передача дітей із однієї людської групи в іншу. Протиправними оголошувалися геноцид, змова з метою вчинення

геноциду, пряме і публічне підмовляння до вчинення злочину, а також замах і співучасть у ньому.

Женевськими конвенціями про захист жертв війни 1949 року та Додатковим протоколом I до них 1977 року було доопрацьовано та доповнено переліком воєнних злочинів та злочинів, вчинених проти людяності.

Генеральна Асамблея ООН у 1973 році прийняла Міжнародну конвенцію про запобігання злочину апартеїду і покарання за нього, в якій апартеїд було оголошено злочином проти людства, який створює серйозну загрозу міжнародному миру і безпеці.

У 60-х роках ХХ століття активно обговорювалось питання про розгляд екоциду і біоциду як окремих міжнародних злочинів. Значно сприяла цьому війна у В'єтнамі, під час якої війська США за допомогою хімічних речовин у деяких місцевостях знищували все живе. Не випадково перші теоретичні дослідження цієї проблеми належать саме в'єтнамським юристам.

Багато міжнародних нормативно-правових документів засуджують використання засобів руйнівного впливу на довкілля, так як вони впливають не тільки на навколишнє середовище, а й на життя та здоров'я людини. Серед них можна виділити наступні документи: Протокол про заборону застосування на війні ядушливих, отруйних та інших подібних газів і бактеріологічних засобів 1925 року, Додатковий протокол I до Женевських конвенцій про захист жертв війни 1949 року, Конвенцію про заборону розробки, виробництва і накопичення запасів бактеріологічної (біологічної) і токсичної зброї і про їх знищення 1972 року, Конвенцію про заборону воєнного чи будь-якого іншого ворожого використання засобів впливу на природне середовище 1977 року, Конвенцію про заборону чи обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що наносять надмірне пошкодження чи мають невибіркову дію, 1980 року.

Аналізуючи ці нормативно-правові акти можна зробити висновок, що офіційно термін "екоцид" у міжнародному кримінальному праві ще не застосовується. Серед всього досліджуваного законодавства, тільки у проекті

Кодексу злочинів проти миру і безпеки людства цей міжнародний злочин названо навмисною і серйозною шкодою навколишньому середовищу.

Екоцид передбачає непоправні наслідки для природного середовища, яке має велике значення для людства. Міжнародна небезпека цього злочину проявляється і в тому, що його наслідки не знають кордонів, порушення екології в одній державі виявляється в інших. Тому боротьба з екоцидом має безумовне значення для всього людства [4, с. 101].

Нещодавно вчені виокремили біоцид як самостійний міжнародний злочин. Він є спрямованим проти людини. Біоцид визначається як навмисне і масове знищення людей та інших живих істот, живої природи, живих організмів, біосфери за допомогою зброї масового знищення з метою досягнення воєнної переваги над противником і перемоги у збройному конфлікті.

Слід зазначити, що культурний геноцид, тобто навмисні дії, що перешкоджають члену групи розмовляти власною мовою, дотримуватися власної релігії або слідувати своїм культурним традиціям, не підпадає під юрисдикцію Суду згідно зі Статутом, окрім випадків, коли це супроводжується одним з п'яти зазначених вище діянь. Те ж саме стосується екоциду (навмисні дії спрямовані на підриг або винищення екосистеми певної території).

Перелік злочинів проти людяності закріплений у п.1ст.7 Статуту (в цілому 11 видів діянь), а у п.2 надаються визначення цих злочинів та складових їх термінів (наприклад, «винищення», «тортури», «переслідування»). При цьому Суд відрізняє злочини проти людяності, що входять до його юрисдикції від звичайних злочинів за 3-ьома ознаками:

1. діяння має бути здійснено «як складова частина широко використовуваних та методичних атак», як це пояснюється в Елементах злочинів. Термін «Атака» означає не лише військові дії, але й може включати такі заходи, як депортація або насильне переселення;

2. діяння має бути спрямовано проти цивільного населення. Якщо серед цивільного населення є солдати, воно не втрачає статусу цивільного;

діяння повинно бути скоєно відповідно до політики держави або організації. Несистематичні та випадкові дії, що не відповідають рівню злочинів проти людяності, Судом не переслідуються.

Усі військові злочини поділяються на дві групи. Першу складають злочини, зазначені у Женевських конвенціях 1949 р. за умови, що вони здійснені відносно тих, хто знаходиться під захистом цих конвенцій, включаючи поранених солдатів, потерпілих від аварій на суднах, військовополонених, цивільне населення на окупованих територіях. Другу групу складають порушення міжнародних правових норм (Гаазькі конвенції, І протокол до Женевських конвенцій) [1].

Отже підсумовуючи все вищесказане можемо зробити висновок, що перелік підстав для притягнення фізичних осіб до міжнародної кримінальної відповідальності є вичерпним і не потребує доповнень. Оскільки на сьогоднішній день відомі усі найтяжчі суспільно небезпечні злочини, покарати за скоєння яких держава самостійно не в змозі через те, що злочинці є або посадовими особами або військовокомандуючими, то їх спеціально виведено до групи міжнародних і включено до юрисдикції МКС. Не дивлячись на великі масштаби інших злочинів, наприклад, міжнародного тероризму, попередити їх вчинення держави на національному або ж регіональному рівні все-таки спроможні, тому їх наврядчи внесуть до переліку підстав притягнення саме до міжнародної кримінальної відповідальності.

Література:

1. Устав Международного уголовного суда. – М.: Издательство ПРИОР, 2002 – 263 с.

2. Фисенко И.В. Система уголовного преследования за совершение международных преступлений: комиссии по расследованию и международные уголовные суды // Белорусский журнал международного права и международных отношений. 1998. № 4. С. 35—41.

3. Кожеуров Я.С. Проблемы международной правосубъектности индивида: Дис. ... канд. юрид. наук. □ М., 2001. □ 207 с.

4. Наумов А.В., Лукашук И.И. Выдача обвиняемых и осужденных в международном уголовном праве. – М., 2000. – 160 с.

5. Базов В.П. Кримінальна відповідальність за серйозні порушення міжнародного гуманітарного права. □ К.: Істина, 2003. □ 136 с.

УДК 342

Юридичні науки

ПРОЦЕДУРА НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Ліннік Ю. А., Дудник В.М.

студентки 2 курсу

групи ПБі-18-1

Навчально-наукового інституту права

м. Ірпінь, Україна

Науковий керівник: Тильчик О. В. д.ю.н.,

професор кафедри адміністративного

права і процесу та митної безпеки,

полковник податкової міліції

Перш ніж розглядати процедуру надання адміністративних послуг, нам потрібно дати визначення поняттю «адміністративна послуга». Відповідно до ст.1 ч. 1 Закону України «Про адміністративні послуги» адміністративна послуга - результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків такої особи відповідно до закону [1].

Процедура надання адміністративних послуг має певні особливості, до яких відноситься наявність інформаційної та технологічної карток. Інформаційна картка видається органом, який уповноважений надавати певний вид адміністративних послуг та містить виключні дані, що стосуються цієї послуги: уповноважений суб'єкт, який здійснює надання адміністративної послуги, перелік документів, що надаються для здійснення даної процедури та

її особливості, платність або безоплатність адміністративної послуги, строки здійснення та способи отримання її результатів. Така картка розміщується на офіційному веб-сайті суб'єкта надання адміністративних послуг та у місці прийому звернень про надання послуг. Технологічна картка має такі ж особливості розміщення та надання, але включає в себе інформацію про особу, що відповідальна за надання адміністративної послуги, етапи її виконання та строки, у які здійснюється кожен етап. Особливістю процедури надання адміністративної послуги є те, що окремі з них здійснюються безоплатно: надання згоди (дозволу) на відчуження державного майна, надання довідок з Державного реєстру суб'єктів оціночної діяльності, видача свідоцтва про реєстрацію у Державному реєстрі оцінювачів та інші.

Щодо процедури, пов'язаної з наданням адміністративних послуг важливим є врахування якості їх надання, за такими критеріями: професійність, зручність, результативність, своєчасність та доступність.

На даний час в державі відбуваються демократичні перетворення, відповідно до цього великої актуальності набуває вдосконалення адміністративних послуг органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади. Останніми роками зроблено чимало кроків у цьому напрямку, перш за все у 2012 році ухвалили Закон України «Про адміністративні послуги», а це у свою чергу дозволило вдосконалити процес надання адміністративних послуг, забезпечити реалізацію принципів прозорості і відкритості та підвищити їх якість.

Також спостерігається активізація розробки та запровадження нормативно-правового та інституційного забезпечення надання адміністративних послуг, а саме: відкриваються сучасні центри надання адміністративних послуг. Також слід сказати, що процедура надання адміністративних послуг в Україні потребує вдосконалення, адже є не зовсім раціональним та досить часто не враховує інтереси як громадян, так і органів влади, у яких внаслідок того, що відсутнє достатнє фінансове забезпечення, немає можливості для створення належно обладнаних робочих місць та інші.

Важливе значення у формуванні процедури надання адміністративних послуг мала постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Методики визначення собівартості платних адміністративних послуг». Даною постановою затверджено поняття собівартості адміністративної послуги (виражені в грошовій формі витрати адміністративного органу, безпосередньо пов'язані з наданням адміністративної послуги), а також складові та методику її обчислення [2].

Розглядаючи нормативні акти, які регламентують процедуру надання адміністративних послуг в Україні, не можна оминати Концепцію Державної цільової програми утворення та функціонування інформаційної системи надання адміністративних послуг. Метою цієї Програми є утворення зручних умов для реалізації та захисту прав, свободі законних інтересів фізичних та юридичних осіб, підвищення якості надання адміністративних послуг шляхом здійснення заходів зі створення та функціонування системи електронної міжвідомчої взаємодії державних органів, Єдиного державного порталу адміністративних послуг [3].

Сучасне становище передбачає низку проблем щодо надання адміністративних послуг, до яких входить: наявність непередбачених законами видів адміністративних послуг, поділ адміністративної послуги на кілька платних послуг, необґрунтовано тривалий строк надання окремих послуг, обмеженість доступу до інформації, необхідної для отримання адміністративних послуг, вимагання від фізичних та юридичних осіб документів, не визначених законодавством або у не передбаченій законодавством формі.

У нашій державі за офіційними даними є близько 1,5 тисячі адміністративних послуг. При цьому у нас практично не існує простих адміністративних послуг, тобто таких, які за кордоном надаються за 5-10 хвилин: в Україні цей процес займає місяць походів до різних органів державної влади та збирання довідок [4]. Найбільше проблем з'являється через те, що офіси держустанов розпорошені і особа змушена виконувати функції кур'єра в комунікації між ними. Прикладом може бути те, що після народження

дитини необхідно послідовно відвідати три різні інстанції (zareєструвати факт народження дитини в органі РАЦСУ, zareєструвати місце проживання дитини в міграційній службі та почати процедуру отримання допомоги у соціальній службі. Хоча для зручності всі ці процедури можна було б зробити в одному місці за одним зверненням.

Як висновок, можемо зазначити, що для вирішення даного переліку проблем потрібно покращити та вдосконалити законодавчу базу, що регулює процедуру надання адміністративних послуг, тобто: встановити чіткий перелік документів, що потрібний для окремого виду послуг, унормувати законодавчі акти, що визначають права та обов'язки всіх суб'єктів надання адміністративних послуг; щодо організаційного забезпечення: дотримання міжнародних стандартів щодо окремих процедур та поліпшити інформування щодо надання послуг; щодо інформаційного забезпечення: спростити механізм надання адміністративних послуг, вдосконалення різних способів звернення суб'єктів з приводу надання окремих видів послуг та, загалом, посилити контроль з боку держави за наданням адміністративних послуг [5].

Література:

1. Про адміністративні послуги : Закон України від 6 вер. 2012 р. №5203. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17/ed20120906> (дата звернення: 15.12.2019).

2. Про затвердження Методики визначення собівартості платних адміністративних послуг: постанова Кабінету Міністрів України від від 27 січня 2010 р. №66 / Верховна Рада України – офіційний веб-портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/66-2010-%D0%BF> (дата звернення: 15.12.2019).

3. Про затвердження Примірного регламенту центру надання адміністративних послуг: постанова Кабінету Міністрів України від від 1 серпня 2013 р. № 588 / Верховна Рада України – офіційний веб-портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/588-2013-%D0%BF#n9> (дата звернення: 15.12.2019).

4. Дембіцька С. Л. Адміністративні послуги та їх впровадження в умовах адміністративної реформи : науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2007. № 2. С. 119.

5. Репін І. І., Молчанова І. В. Перспективи розвитку системи надання адміністративних послуг органами місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/perspektivi-rozvitku-sistemi-nadannya-administrativnih-poslug-organami-mistsevogo-samovryaduvannya/viewer> (дата звернення: 15.12. 2019).

6. Тильчик О. В. Інформаційне забезпечення діяльності контролюючих органів у протидії тонізації економіки. Наука і правоохорона, 2017. №1. С. 76-81.

7. Тильчик В. В. Правове забезпечення реалізації функції технічного регулювання органів виконавчої влади / В. В. Тильчик, К. Б. Починок // Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Юридичні науки. 2018. Вип. 7. С. 120-131. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvlkau_2018_7_16

УДК 347.73 : 336.743

Юридичні науки

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ОСОБИ У ВАЛЮТНІЙ СФЕРІ

Лучковська С.І.

*доцент Хмельницького національного університету,
м. Хмельницький, Україна*

Гарантії свободи здійснення валютних операцій з метою реалізації прав у валютній сфері передбачені новим Законом України «Про валюту і валютні операції» [1], який визначає правові засади здійснення валютних операцій, валютного регулювання та валютного нагляду, права та обов'язки суб'єктів валютних операцій і уповноважених установ та встановлює відповідальність за порушення ними валютного законодавства. Метою цього Закону є забезпечення єдиної державної політики у сфері валютних операцій та вільного здійснення валютних операцій на території України. Так, валютні операції здійснюються без обмежень відповідно до законодавства України, крім випадків, встановле-

них законами України, що регулюють відносини у сферах забезпечення національної безпеки, запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму чи фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, виконання взятих Україною зобов'язань за міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також випадків запровадження Національним банком України відповідно до цього Закону заходів захисту.

Свобода здійснення валютних операцій забезпечується шляхом дотримання принципів валютного регулювання, встановлених вказаним Законом.

Резиденти з урахуванням обмежень, визначених вказаним Законом та іншими законами України, мають право відкривати рахунки в іноземних фінансових установах та здійснювати через такі рахунки валютні операції. Нерезиденти з урахуванням обмежень, мають право відкривати рахунки в українських фінансових установах та здійснювати через такі рахунки валютні операції. Резиденти мають право придбавати валютні цінності за кордоном, здійснювати їх транскордонне переміщення та (або) транскордонний переказ з урахуванням обмежень.

У сфері здійснення валютних операцій нерезиденти мають усі права, надані резидентам.

За порушення вимог валютного законодавства (крім порушення строків за операціями з експорту та імпорту товарів, відповідальність за яке встановлюється згідно із статтею 13 вказаного вище Закону) можуть бути застосовані:

- 1) до банків - заходи впливу згідно із Законом України «Про банки і банківську діяльність» [2];
- 2) до уповноважених установ (крім банків) - такі заходи впливу:
  - а) письмове застереження;
  - б) обмеження, зупинення чи припинення здійснення окремих видів валютних операцій;
  - в) штрафні санкції;

г) зупинення або відкликання (анулювання) ліцензії на здійснення валютних операцій;

3) до юридичних осіб (крім уповноважених установ) - заходи впливу у вигляді штрафних санкцій;

4) до фізичних осіб, посадових осіб уповноважених установ, посадових осіб юридичних осіб - заходи впливу у вигляді штрафів, передбачені Кодексом України про адміністративні правопорушення [3].

Національний банк України має право адекватно вчиненому порушенню застосувати до уповноважених установ передбачені пунктами 1 і 2 частини першої статті 14 вказаного вище Закону заходи впливу. Національний банк України має право застосувати до уповноважених установ (крім банків) заходи впливу у вигляді штрафних санкцій у розмірі не більш як 20 відсотків суми власного капіталу відповідної уповноваженої установи.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову та митну політику, має право адекватно вчиненому порушенню застосувати до юридичних осіб (крім уповноважених установ) захід впливу у вигляді штрафних санкцій у розмірі до 100 відсотків суми операції, проведеної з порушенням валютного законодавства.

Порядок застосування заходів впливу, передбачених статтею 14 вказаного Закону, у тому числі розмір штрафних санкцій, встановлюється:

- до уповноважених установ - Національним банком України;
- до юридичних осіб (крім уповноважених установ) - центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову та митну політику.

Порядок застосування заходів впливу до фізичних осіб, посадових осіб уповноважених установ, посадових осіб юридичних осіб визначається Кодексом України про адміністративні правопорушення [3].

Заходи впливу можуть бути застосовані протягом шести місяців з дня виявлення порушення, але не пізніше ніж через три роки з дня його вчинення. За кожне порушення вимог валютного законодавства може бути застосований тільки один із заходів впливу, передбачений законом. Рішення Національного

банку України про застосування заходу впливу у вигляді штрафних санкцій є виконавчим документом та набирає законної сили з дня його прийняття. Суми стягнених штрафних санкцій спрямовуються до державного бюджету.

Література:

1. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21 червня 2018 року //Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2018. – № 30. – Ст.239.

2. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 року //Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2001. – № 5-6. – Ст.30.

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року //Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 51. – Ст.1122.

УДК 342

Юридичні науки

ЗАСТОСУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ З ПИТАНЬ ДОТРИМАННЯ
ПІШОХОДАМИ ОBOB'ЯЗКІВ, ЇХ ВТІЛЕННЯ У СУЧАСНОМУ
НАЦІОНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Лико Юлія Вікторівна

Мазейкіна Вероніка Русланівна

студентки 2 курсу

навчально-наукового інституту права

Університету Державної Фіскальної Служби України

м. Ірпінь, Україна

Тильчик Ольга Віталіївна

професор кафедри

адміністративного права і процесу та митної

безпеки, доктор юридичних наук

В сучасних умовах розвитку українського законодавства безпека дорожнього руху розглядається як одна з найголовніших цілей і є невід'ємною умовою діяльності людей, соціальних груп, суспільств, держав і світового співтовариства. Протягом останніх років в Україні спостерігається тенденція до стрімкого погіршення ситуації у сфері прав та свобод пішохода, що потребує невідкладного реагування. При цьому, за даними патрульної поліції, за 10

місяців 2019 року в Україні з вини пішоходів сталося 579 ДТП з потерпілими (2,7% від усієї кількості ДТП з постраждалими), загинуло 83 людини (3% від усієї кількості загиблих в ДТП), травмовано 533 людини (2% від усієї кількості загиблих в ДТП). Цих жертв можливо було б уникнути за умови належного правового забезпечення пішоходами дотримання правил дорожнього руху [1].

Дана робота підготовлена з урахуванням загальнотеоретичних досліджень провідних сучасних правників України: В.І. Гук, О.Т. Зима, Г.В. Мигаль, К.О. Полтава, О.М. Сітенко та багато інших визначних дослідників та знавців своєї справи.

Аналіз основних причин дорожньо-транспортних пригод, які спричинили пішоходи зазнають недостатнього рівня забезпечення безпеки дорожнього руху в Україні у порівнянні з відповідним рівнем країн Європейського Союзу. Що свідчить про наступне:

1. Низький рівень дорожньої дисципліни пішоходів та недостатнє усвідомлення небезпеки наслідків цього порушення, зокрема неналежний рівень практичного забезпечення покарання за порушення правил дорожнього руху та усвідомлення цього пішоходами;

2. Недостатність фінансування заходів, спрямованих на зниження рівня аварійності на дорогах, та відсутність системних підходів щодо встановлення покарання пішоходів, які стали винуватцями ДТП;

3. Низький рівень використання сучасних методів підготовки та підвищення кваліфікації водіїв, навчання правил дорожнього руху громадян;

4. Недостатня ефективність системи організаційно-планувальних та інженерних заходів, спрямованих на вдосконалення організації руху транспорту та пішоходів, створення безпечних умов руху;

5. Низький рівень використання автоматизованих засобів контролю та регулювання дорожнього руху;

6. Неефективність системи контролю за безпечністю транспортних засобів під час експлуатації, а стосовно некомерційних транспортних засобів – її відсутність;

7. Недосконалість системи оповіщення про дорожньо-транспортні пригоди та надання допомоги потерпілим [2, 171-175].

Тому, щоб уникнути негативних наслідків дорожньо-транспортних пригод, пішоходи повинні бути обізнані із правилами дорожнього руху та своїми першочерговими обов'язками.

Як свідчить досвід країн Європейського Союзу, подальше зниження показників аварійності потребує здійснення комплексу заходів з підвищення безпеки дорожнього руху, основою яких є проведений вище аналіз факторів, що зумовили виникнення дорожньо-транспортних пригод. Досвід ЄС наголошує, що відхід від позицій першочергового звинувачення водія та повноцінного розкриття ролі пішохода при виникненні суспільно-небезпечних для життя громадян дорожньо-транспортних пригод повинно бути висвітлене у законодавстві сучасної та розвиненої країни.

Фактично, багато років в Україні існувала судова практика, згідно з якою пішохід, який власноруч спричинив ДТП, уникав будь-якої відповідальності навіть тоді, якщо дорожньо-транспортна пригода була спричинена з його вини та в позові власника автомобіля до першого - відмовляли. Пішоходи, які опинилися винуватцями ДТП, тепер зобов'язані відповідати матеріально за свої дії – таке рішення виніс Верховний Суд України, яке своїми діями ліквідує принцип «пішохід завжди правий». На нашу думку, це зумовить революцію в судах і на дорогах, зокрема, головним підсумком якої стане зниження кількості ДТП з вини пішоходів. Таке безпрецедентне рішення повинно дати поштовх до створення фундаментальної доктрини, яка буде повноцінно висвітлювати роль пішохода у дорожньо-транспортних пригодах, зокрема його зобов'язань, що виведе національне законодавство на міжнародний рівень.

В європейських країнах пішохід отримує штрафи за порушення, так само як і водії. Як свідчить аналіз, найбільш ефективними є механізми державного управління у сфері безпеки дорожнього руху, що запроваджується органами державної влади у Швеції. Так, з 1997 р. в цій країні реалізовується програма «Vision Zero», завдяки якій вдалося зменшити рівень ДТП майже у 2 рази у

2010 році. Головною метою цієї програми є: мінімізація ДТП зі смертельними наслідками завдяки високій мотивації та відповідальності як учасників дорожнього руху, так і дорожніх служб України. Реалізація програми здійснюється за допомогою активних заходів, спрямованих на мінімізацію негативних наслідків ДТП у яких пішоход є винуватцем аварій.

До таких заходів належить: здійснення неухильного контролю за дотримання правил безпеки дорожнього руху; використання встановленого штрафу за порушення пішоходами безпеки дорожнього руху; допомога та сприяння учасникам дорожнього руху, зокрема пішоходам, навчання культурі поведінки на дорогах та інші.

Характерним прикладом у контексті дослідження даної теми можна виділити досвід державного управління безпекою дорожнього руху в Німеччині, де регулювання державно-управлінського процесу у сфері забезпечення повноцінної реалізації обов'язків пішоходів, які спричинили дорожньо-транспортну пригоду знаходиться на досить високому рівні забезпечення. Зокрема, проявляється у таких аспектах:

1. Залучення потужного наукового потенціалу та громадськості в особі суспільних об'єднань, союзів підприємств, страховиків, виробників транспортних засобів до розробки програм з підвищенням безпеки дорожнього руху. Зазначена діяльність ведеться на федеральному рівні, при цьому в реалізації програм беруть участь як федеральні органи, так і відповідні органи земель і структури за місцях, що сприяє підвищенню їх ефективності;

2. Ефективна координація та взаємодія органів державної влади, до компетенції яких відноситься належного забезпечення обов'язків пішоходів та захищає права та свободи водія у дорожньо-транспортних пригодах;

3. Ведення єдиного центрального реєстру транспортних засобів, центральних порушень правил дорожнього руху, винуватцями яких є необережні пішоходи й центрального реєстру водійських прав;

4. Чітке розподілення функцій у сфері державного управління забезпечення дотримання правил дорожнього руху;

5. Перевірка роботи відповідних державних органів у сфері безпеки державного руху, зокрема проведення централізованих конкурсних програм та забезпечення заохочувальних методів дотримання чинного національного законодавства Німеччини посадовими особами та суб'єктами владних повноважень.

Як свідчить досвід провідних країн світу, основою системи безпеки дорожнього руху є національні стратегії, що забезпечують чітку координацію та взаємодію органів державної влади у цій сфері. Використання міжнародного досвіду державного управління у сфері безпеки дорожнього руху є вкрай необхідним для України як у сфері теоретичних наукових розробок, так і в практичній площині, враховуючи сучасні виклики та загрози. Передусім необхідним є побудова чіткої національної стратегії у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху та створення підвалин системи стійкої та врегульованої безпеки дорожнього руху [3, 11-13].

Отже, треба завжди пам'ятати про свої права та зобов'язання як пішохода так і водія та робити відповідні висновки: Оскільки правила дорожнього руху треба знати і виконувати – це найголовніше і найважливіше для життя і здоров'я людини та громадянина будь-якої держави.

Забезпечення безпеки дорожнього руху потрібно розглядати як загальнонаціональний пріоритет, спрямований на зниження темпів зростання аварійності у випадках, коли винуватцями дорожньо-транспортної пригоди є необережність та необачливість пішохода, зменшення тяжкості ДТП і кількості загиблих на дорогах.

Література:

1. Глущенко О. П. Потрапив під машину – плати: В Україні скасували правило "Пішохід завжди має рацію" [Електронний ресурс] / Олена Петрівна Глущенко // Телеканал ЗІК. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://zik.ua/news/2019/12/12/potrapyv_pid_mashynu_platy_v_ukraini_skasuvaly_pravylo_pishokhid_zavzhdy_pravyi_949560.

2. Малинка В. В. *Обов'язки та права пішоходів як безпосередніх учасників дорожнього руху* / Віталій Вікторович Малинка. // XI Міжнародно-наукова практична конференція. – 2016. – №352. – С. 171–175.

3. Товстуха С. В. *Застосування європейського досвіду державного управління безпекою дорожнього руху в Україні* / Сергій Васильович Товстуха. // Редакційна колегія. – 2011. – №351754. – С. 11–13.

УДК 675

Юридичні науки

МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА : ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Майдачевська А. В.

*студентка юридичного факультету
Національний авіаційний університет
м. Київ, Україна*

Процес становлення України як розвиненої, демократичної та правової держави характеризується глобальними змінами та реформуванням політичних, соціальних, економічних, духовних та організаційних основ суспільного і державного життя. На сучасному етапі розвитку особливо актуальним є питання гарантування прав і свобод людини і громадянина як основного обов'язку держави в процесі становлення особи та її безпеки як найвищої державної цінності, зокрема правових елементів, які здійснюють забезпечення та захист прав та свобод як найважливіших принципів демократичної держави. Забезпечити права людини означає створити умови за яких права людини поважаються та визнаються як державою, так і особою та ефективно реалізуються, а за потреби й захищаються за допомогою права [1, с. 10]. Забезпечення прав і свобод людини і громадянина являє собою певну систему таких умов, за яких здійснювалась би їх реалізація. Дана система є механізмом не лише забезпечення прав і свобод, а й життєво важливих інтересів особи, які являють собою одну з складових

юридичної безпеки. Очевидно, що незадоволення інтересів громадян зумовить негативні суспільні наслідки, такі як зростання правопорушень, правового нігілізму, проявів неповаги до загальнонаціональних цінностей. Так як громадянське суспільство є фундаментальною базою для формування правової держави, його створення безпосередньо пов'язане з безпекою особи та реальними способами забезпечення її прав і свобод.

Тобто система забезпечення прав і свобод людини та громадянина складається з чотирьох підсистемних елементів, а саме : інституційне, правове, організаційне та ресурсне забезпечення [2, с. 601]. Такі складові елементи мають спільну мету, цілі, комплексний і узгоджений характер, є взаємозалежними один від одного, а відсутність одного з них призводить до дисбалансу та неможливості забезпечення прав і свобод повною мірою.

Першим системним елементом є інституційне забезпечення, що полягає у якісному функціонуванні системи органів державної влади та інших органів, які забезпечують права і свободи людини та громадянина. Такими органами є Президент України, Верховна рада України, Уповноважений Верховної ради з прав людини, Кабінет Міністрів, правоохоронні та судові органи та інші. Досить важливим є саме спрямування діяльності цих органів на забезпечення інтересів як суспільства в цілому, так і кожної людини зокрема, шляхом впровадження обмежень влади чіткими правовими рамками. Однак низький рівень забезпечення основних прав громадян у нашій країні вказує на те, що держава не здійснює свою головну функцію повною мірою, громадяни так і не стали єдиним джерелом влади, думку якого, держава часто не бере до уваги, і конституційні норми носять переважно фіктивний характер. Це пов'язано, з одного боку, недосконалістю організації та неефективним функціонуванням елементів системи державних органів, а з іншого боку - особливостями політичної свідомості населення. Відповідно до вищенаведених проблем, що наразі існують в системі державних органів, їх функціонування потребує комплексного реформування відповідно до загальноприйнятих європейських демократичних цінностей, принципів.

Наступний елемент, такий як правове забезпечення прав і свобод людини і

громадянина включає в себе усю сукупність міжнародно-правових актів та законодавства України в галузі прав людини. Спираючись на обраний Україною євроінтеграційний вектор розвитку, вона взяла на себе зобов'язання щодо адаптації законодавства України до європейських норм, що реформування правової системи України у відповідності з європейськими стандартами.

Організаційне забезпечення прав і свобод людини і громадянина знаходиться у тісному зв'язку з інституційним, проте включає в себе механізми і процеси соціального управління, що відрізняються від інституційного саме діяльністю органів, що здійснюють таке управління. Тому досить важливим є якість і результативність даного елемента.

Останній елемент системи забезпечення полягає в переліку необхідної бази, включаючи в себе матеріальну, фінансову, кадрову та наукову складові. Тобто низки тих компонентів без якої система матиме лише елементи без їх практичної дії та функціонування.

У роботі досліджено питання забезпечення прав і свобод людини і громадянина як головного обов'язку держави. Здійснює вона даний обов'язок за допомогою системи забезпечення прав і свобод людини і громадянина. Усі компоненти даної системи такі як : інституційне, правове, організаційне та ресурсне забезпечення - знаходяться у тісному діалектичному зв'язку, та взаємозалежності один від одного. Проте кожен із елементів містить певні недоліки та проблемні аспекти, які потребують негайного вирішення та удосконалення з метою якісного та ефективного функціонування системи, що зумовить створення конкретних умов за яких права і свободи людини і громадянина визнаються, реалізуються і захищаються.

Література :

1. Магновський І. Й. Гарантії прав і свобод людини та громадянина в праві України (теоретико-правовий аспект) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних та правових вчень». Київ, 2003. 22 с.

2. Романова А. А. Система забезпечення прав і свобод людини та громадянина в Україні. Форум права. Київ, 2012. № 2. С. 599 - 602.

ІСТОРІЯ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЖИТЛОВОЇ КООПЕРАЦІЇ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Матвієнко І. В.

студентка юридичного факультету

Академія адвокатури України

м. Київ, Україна

Анотація. Започатковано серію статей про: правові аспекти існування та розвитку житлової кооперації в Україні; недоліки та правові колізії діючого законодавства з питань існування та господарської діяльності житлово-будівельних і обслуговуючих житлово-будівельних кооперативів; аналіз проблем співіснування різних форм житлової кооперації в Україні, судової практики спорів, пов'язаних з такими проблемами та необхідність їх вирішення на законодавчому рівні; приведення у відповідність закону України «Про кооперацію» з іншими законами та нормативно-правовими актами в сфері житлово-комунального господарства; необхідність інтегрування досвіду світового кооперативного руху в нормативно-правові акти України.

Ключові слова: житлова кооперація, житлово-будівельний кооператив.

Житлова кооперація має давню історію. У середині XIX століття у Берліні Віктор Еме Губер ініціював будівництво кількох житлових приміщень в зв'язку з чим було створено перший житлово-будівельний кооператив. Житлово-будівельні кооперативи досить швидко набули популярності в багатьох країнах та стали одним із засобів самопомоги населення у вирішенні проблеми придбання житла. Поступово ці кооперативні організації стали здійснювати утримання збудованих для своїх членів будинків і прибудинкових територій. Діяльність багатьох перших житлово-будівельних, житлово-орендних та житлово-експлуатаційних кооперативів успішно продовжується вже понад 100 років [8].

Сукупність житлово-будівельних, житлово-орендних та житлово-експлуатаційних кооперативів прийнято називати житловою кооперацією. З урахуванням

закономірностей та специфіки функціонування вказаного виду кооперації у різних країнах світу можна зазначити, що житлова кооперація – це сукупність первинних кооперативних організацій та їх об'єднань, що діють на основі принципу самопомоги і сприяють їх членам-співвласникам у колективному вирішенні житлової проблеми та забезпеченні належних умов проживання.

До житлової кооперації відносяться житлові кооперативи та інші організації, що діють на основі кооперативних принципів, а саме житлові будівельно-ощадні каси, кондомініуми, об'єднання співвласників багатоквартирних будинків.

Варто зазначити, що упродовж всієї історії існування житлова кооперація не втратила свого суспільно-економічного значення та залишається важливим

сектором на ринку житла та житлових послуг, сприяючи вирішенню проблеми житла тієї частини населення, яка не хоче, або не має можливості бути клієнтами приватного будівельного бізнесу. В світі у житловій сфері діє близько 220 тисяч кооперативів, які активно розвиваються, перш за все, в країнах політика уряду яких направлена на стимулювання кооперативної самопомоги населення щодо вирішення житлових проблем та які, при цьому, мають високий рівень таких проблем.

Світову першість за кількістю кооперативного житла утримують Польща, Німеччина, Туреччина, Індія та Пакистан. Україна за кількістю житлових кооперативів знаходиться на одному рівні з Польщею.

Для успішної реалізації суспільно-економічної ролі житлової кооперації необхідно досконале законодавство та нормативно-правові акти; доступ членів кооперативів до кредитних ресурсів та страхових послуг на прийнятних для них умовах; функціонування будівельних компаній всіх форм власності, готових до взаємовигідної співпраці та інших організацій, здатних здійснювати технічну підтримку і супровід статутної діяльності кооперативів.

На Україні розвиток житлової кооперації розпочався з докооперативних форм об'єднання людей для взаємної допомоги та взаємних дій у формі артілей, складчини та селянських общин ще з часів Київської Русі. Такі форми об'єднання людей стали прообразом кооперативів.

Розвиток міст і збільшення кількості міського населення на українській території в період початку ХХ століття, значне підвищення цін за оренду житла та на придбання нерухомості призвело до створення житлово-будівельних кооперативів. Першим з них стала «Артіль майстрів і службовців», статут якої було затверджено у 1901 р. Він передбачав колективне будівництво селища на території міста Києва. Придбавши 7,63 га землі, артіль вже на першому етапі свого існування забезпечила кооперативним житлом 39 членів [9].

Період активного розвитку української житлової кооперації почався після 1910 року. Було створено житлово-будівельні кооперативи у Бердянську, Миколаєві, Херсоні, Житомирі, Києві та інших містах українських губерній Російської імперії [10]. Проте на початок 1909 року їх кількість не перевищувала шістдесят житлових кооперативів, що було значно менше, ніж у країнах Західної Європи таких як Великобританія, Німеччина та Франція.

Не дивлячись на те, що після 1917 року було скасовано приватну власність і запроваджено соціалістичну (державну), кооперативні форми господарювання було відновлено вже на початку двадцятих років. Підґрунтям для цього стало не тільки руйнування житлового фонду під час громадянської війни, а і його старіння та не використання економічних стимулів для розвитку житлово-комунального господарства, що в свою чергу призвело до житлової кризи.

Житлові кооперативи діяли в Українській Соціалістичній Радянській Республіці на підставі Житлового закону від 1 листопада 1921 року, а 26 березня 1924 року ВУЦВК і РНК УСРР було видано «Положення про житлово-споживчу кооперацію», яке надавало можливість будувати кооперативне житло [11]. Правовою основою житлової кооперації стала Постанова ЦВК і РНК СРСР «Про сприяння кооперативному будівництву робітничого житла» від 16 травня 1924 року [12] та рішення XIII з'їзду РКП (б). У пункті 11 Резолюції з'їзду від 31 травня 1924 року «Про кооперацію» вказувалось, що житлове питання може бути вирішене не лише за рахунок державних коштів, а й за матеріальної участі населення. Всі органи радянської влади повинні були всіляко підтримувати у своїй роботі житлову кооперацію [13]. В той же час, розпочалося втручання у внутрішні справи житлових кооперативів.

В другій половині двадцятих років з'являється Постанова ЦВК СРСР від 19 серпня 1924 року «Про житлову кооперацію» [14] відповідно до якої житлові кооперативи поділялися на три типи: житлово-орендні кооперативні товариства, робітничі житлово-будівельні кооперативні товариства та загально-громадянські житлово-будівельні кооперативні товариства, які (житлові кооперативи) проіснували до 1937 року.

Українські юристи вважають, що саме вказана Постанова вперше закріпила можливість об'єднання коштів фізичних осіб із подальшим їх направленням на будівництво житла, тобто, започаткувала нормативне регулювання радянської житлової кооперації [13]. А вже в 1936 році Конституція СРСР визначила однією із форм соціалістичної власності кооперативну. Проте, Постановою РНК СРСР «Про збереження житлового фонду і покращення житлового господарства в містах» від 17 жовтня 1937 року житлово-будівельні кооперативні товариства було ліквідовано.

Всі нормативно-правові акти у житловій сфері, що були прийняті в двадцятих роках, були визнані «хибними», а їх створювачі були репресовані [15]. Одночасно, з 1937 року кооперативні будинки були визнані такими, що належать державі і розвиток житлової кооперації призупинився на тривалий час – житлово-орендні кооперативні товариства були ліквідовані, а діяльність житлово-будівельних кооперативів була згорнута [16].

В період Другої світової війни (1941-1945 роки) Україна зазнала найбільші руйнування в Європі. Десять мільйонів осіб залишились без даху над головою [17]. Через руйнування значної кількості житлових будинків люди змушені були жити у нежитлових приміщеннях та землянках. Тому на території України розпочалося активне будівництво житла.

Величезна потреба у новому житлі, виникнення нових промислових центрів і збільшення загальної кількості міського населення та кількості населення вцілому, досвід потенціалу вітчизняного та зарубіжного житлового кооперативного руху, відсутність достатньої кількості державних ресурсів для будівництва житла, зростання доходів населення, що створювало можливість

використання заощаджень громадян для фінансування будівництва житла, та прагнення радянської пропаганди підтвердити перевагу і здобутки соціалізму призвели до відродження житлової кооперації у повоєнний період, повернення до принципів житлової кооперації, створення житлово-будівельних кооперативів.

Таким чином, наприкінці п'ятдесятих та на початку шістдесятих років на території України було розпочато новий етап у розвитку житлової кооперації. Початок нового етапу ознаменувала Постанова Ради Міністрів СРСР від 20 березня 1958 року в котрій було визнано за необхідне, поряд з індивідуальним житловим будівництвом, більш широко розвивати житлово-будівельні і дачно-будівельні кооперативи [18]. На її основі було прийнято Положення про житлово-будівельні кооперативи та індивідуальних забудовників у містах і селищах міського типу Української РСР (Постанова Ради Міністрів УРСР від 30 квітня 1958 року за номером 514). У цьому Положенні встановлювався порядок об'єднання коштів фізичних осіб з метою будівництва житла. З огляду на вказані нормативно-правові документи, житлово-будівельна кооперація відновила своє існування, передусім, у вигляді житлово-будівельних і дачно-будівельних кооперативів. Пожвавлення у кооперативному житловому будівництві почалося після прийняття постанови ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР «Про індивідуальне і кооперативне житлове будівництво» від 1 червня 1962 року, у якій була передбачена можливість отримання кредиту на будівництво кооперативного будинку, що складав до шістдесяти процентів його вартості та передбаченим строком погашення протягом 10-15 років [12], визначалася необхідність включення кооперативного будівництва до державних планових завдань та запровадження фінансових пільг.

Протягом наступного періоду, аж до початку восьмидесятих років, існуючі норми лише доповнювалися, відтак, діюче законодавство з питань кооперації та фінансування будівництва суттєво не змінювалося.

Цей період характеризується посиленням контролю державою за процесом фінансування житлового будівництва та спрямуванням політики

держави на стимулювання фізичних осіб залучати свої кошти у житлово-будівельну кооперацію. Для цього розмір кредитів було збільшено до сімдесяти – вісімдесяти процентів під 0,5 процентів річних зі строком погашення до 25 років [19].

З метою розширення джерел фінансування будівництва кооперативного житла, керівникам організацій та підприємств надали право використання коштів фонду економічного стимулювання для часткового погашення кредиту банку та надання незворотної матеріальної допомоги [13].

В період після 1983 року, житлово-будівельні кооперативи на території України створювалися відповідно до Житлового кодексу, прийнятого Верховною Радою УРСР 30 червня 1983 року; Примірного статуту житлово-будівельного кооперативу, затвердженого Постановою Ради Міністрів УРСР від 30 квітня 1985 року за № 186; Постанови Ради Міністрів УРСР і Укрпрофради «Про затвердження Правил обліку громадян, які бажають вступити до житлово-будівельного кооперативу» від 5 червня 1985 року за № 228; Цивільного кодексу УРСР та інших нормативно-правових документів.

Організація житлово-будівельних кооперативів мала на меті забезпечення житлом членів кооперативу та їх сімей шляхом будівництва багатоквартирних житлових будинків та подальшої їх експлуатації та управління ними [20].

Після прийняття Ради Міністрів УРСР Постанови від 31 жовтня 1985 року за номером 395, окрім житлово-будівельних та дачно-будівельних, з'явився ще один різновид кооперативів, а саме молодіжні житлово-будівельні кооперативи членами яких мали право бути особи до 30 років.

Відповідно до діючого законодавства житлово-будівельні кооперативи володіли правом отримувати у безстрокове користування земельні ділянки для будівництва житлового будинку; брати банківські кредити на будівництво; проводити покращений ремонт і встановлювати краще обладнання, за рахунок власних коштів кооперативу згідно додаткових кошторисів; укладати угоди, пов'язані з будівництвом, експлуатацією і ремонтом житлового будинку, його страхуванням і утриманням прибудинкової території; здавати в оренду

тимчасово незадіяні нежитлові приміщення; організувати культурно-побутове обслуговування своїх членів [21].

Члени житлово-будівельних кооперативів, що мешкали в побудованих ними будинках, на відміну від мешканців будинків, що належали до державного та комунального житлового фонду, мали змогу не тільки вирішувати житлову проблему, а й шляхом самоврядування розв'язувати фінансові питання, пов'язані з кредитуванням; побутові, пов'язані з поточним та капітальним ремонтом, експлуатацією будинку та внутрішньобудинкових мереж і утриманням прибудинкової території; соціальні та культурні питання.

Окрім того, Постановою Ради Міністрів УРСР № 612 від 16.12.1977 року «Про деякі заходи щодо поліпшення експлуатації будинків житлово-будівельних кооперативів» передбачалось, що за клопотанням житлово-будівельних кооперативів, належні їм водопровідні, каналізаційні, теплофікаційні, газові та електричні мережі, що знаходяться поза кооперативними будинками, незалежно від їх технічного стану, повинні прийматися безкоштовно на баланс відповідними комунальними підприємствами [22].

Постановою Ради Міністрів УРСР № 515 від 28.10.1982 року «Про житлово-будівельну кооперацію» передбачалось, що витрати на технічне обслуговування водопровідних, каналізаційних, теплофікаційних та електричних мереж у будинках ЖБК мають відшкодовуватись кооперативам підприємствами, які одержують доходи від експлуатації цих мереж [22].

Все це призводило до кращого рівня комунального обслуговування будинків житлово-будівельних кооперативів порівняно з будинками державного та комунального житлового фонду, а відтак і до збільшення обсягів житлового будівництва для створених житлово-будівельних кооперативів.

Таким чином, широке впровадження радянською владою житлово-будівельних кооперативів, створення та діяльність яких було врегульовано на законодавчому рівні, частково вирішувало житлову проблему, що катастрофічно збільшувалася в тому числі й за рахунок міграції населення до великих міст.

Після здобуття Україною незалежності, розпочався процес приватизації

державного та комунального житлового фонду, а діяльність житлово-будівельних, молодіжних житлово-будівельних та дачно-будівельних кооперативів щодо будівництва житла поступово було зупинено. При цьому, житлові кооперативи, створені в період шістдесятих – вісімдесятих років, не тільки намагаються продовжити своє існування, а й продовжують повною мірою самостійно обслуговувати збудовані будинки та належним чином утримувати прибудинкову територію. А житлова кооперація в Україні стала розвиватися в напрямку створення об'єднань співвласників багатоквартирного будинку, необхідність в яких виникла в зв'язку з активною приватизації державного та комунального житлового фонду і неспроможністю держави утримувати цей житловий фонд належним чином.

Прототипом новостворюваних в Україні об'єднань співвласників багатоквартирного будинку стали кондомініуми, що успішно функціонують в Сполучених Штатах Америки і країнах Європи вже протягом багатьох десятиліть та у загальній власності яких знаходяться підвал, мансарда, місце для паркування машин, ліфти, сходи, балкони, зелені насадження у дворі, дитячі майданчики, басейни, магазини, кафе, пральні і таке інше. Власники всіх квартир кондомініума утворюють товариство (об'єднання) власників житла, здають в оренду вільні площі, отримують орендну плату і витрачають її на ремонт будинку. Законодавство чітко встановлює, що членство у товаристві настає автоматично, одночасно з отриманням права на квартиру. Жоден з власників не може відмовитися від вступу до товариства [23]. Об'єднання здійснює свої повноваження за рішенням загальних зборів об'єднання співвласників, які скликаються і проводяться згідно зі статутом. Такі збори мають право приймати на себе обов'язки щодо житлового будинку, затверджують річний план діяльності, приймають бюджет та рішення про необхідні інвестиції. Кожен член об'єднання повинен зробити внесок у затверджений фонд інвестування і до резервного фонду – ці кошти використовуються для покриття витрат, що пов'язані з управлінням загальним майном. Рішення про експлуатацію, ремонт і модернізацію є частиною планового управління й приймаються більшістю голосів членів об'єднання.

Вони є обов'язковими для всіх власників житла, а невиконання такого рішення передбачає притягнення до суду. Як крайній захід, проти неплатників судом може бути накладено стягнення на квартиру, що, за рішенням суду, може бути продана з метою покриття збитків [24].

З метою поширення та розвитку інституту об'єднань співвласників багатоквартирного будинку, як однієї із форм житлової кооперації, Україною в 2001 році було прийнято Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» від 29.11.2001 року і запроваджено створення зазначених об'єднань.

Житлові кооперативи та об'єднання співвласників багатоквартирного будинку, як структурні елементи житлової кооперації маючи багато спільного, принципово вирізняються, що полягає в організаційно-правовому становищі житлово-будівельних кооперативів і об'єднань співвласників багатоквартирних будинків. А саме, в меті створення та праві власності.

В той час, як метою створення житлово-будівельних кооперативів є забезпечення житлом членів кооперативу та їх сімей шляхом реєстрації юридичної особи, утвореною фізичними та/або юридичними особами, які добровільно об'єдналися на основі об'єднання їх майнових пайових внесків для участі в будівництві або реконструкції житлового будинку (будинків) і наступної його (їх) експлуатації, – метою створення об'єднання співвласників багатоквартирного будинку є лише реалізація прав власників збудованих приміщень на володіння та користування спільним майном, належне утримання будинку, сприяння членам об'єднання в отриманні житлово-комунальних послуг належної якості, за обґрунтованими цінами, та виконання ними своїх зобов'язань.

Відповідно до частини 1 статті 384 ЦК України за житлово-будівельними кооперативами, як юридичними особами, закріплено право власності на будинок, в той час, як юридична особа – об'єднання співвласників багатоквартирного будинку не є його (будинку) власником, а лише виконує функції по забезпеченню експлуатації такого будинку, управління, утримання і використання спільного майна багатоквартирного будинку.

Протягом перших десяти років після прийняття Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» від 29.11.2001 року ця тема переважно цікавила обмежене коло науковців, зацікавленість населення у створенні об'єднань була досить низькою. І лише з 2011 р., коли Президент України чітко визначив курс на створення об'єднань співвласників багатоквартирних будинків це стало одним із найважливіших напрямів реформування житлово-комунальної галузі. Розпочався процес роз'яснення переваг ОСББ до якого активно долучилися представники органів державної влади, громадських організацій, журналісти, фахівці-практики. Наразі активні законодавчі зміни відбуваються в одному напрямку, визначеному Президентом.

Що стосується законодавства, яке регулює створення і господарську діяльність житлово-будівельних кооперативів та інших ланок житлової кооперації, необхідно зазначити відсутність протягом багатьох років будь-яких змін відповідних нормативно-правових актів та не приведення закону України «Про кооперацію» у відповідність з новими законодавчими актами держави. Результатом є неузгодженість між законодавчими нормами, яка призводить до виникнення та стрімкого зростання кількості спірних питань між діючими житлово-будівельними кооперативами і об'єднаннями співвласників багатоквартирних будинків, вирішення яких відбувається в судовому порядку протягом 2-3 років.

Висновок.

Таким чином, за останні роки в Україні спостерігається тенденція поступового витіснення всіх типів товариств житлової кооперації та активний розвиток виключно об'єднань співвласників багатоквартирних будинків.

Для успішного здійснення реформування житлово-комунального сектору важливо удосконалювати структуру української житлової кооперації в усіх напрямках з урахуванням європейського досвіду, запроваджувати різні організаційно-правові форми кооперативних товариств. Саме такий підхід сприятиме вирішенню в Україні житлової проблеми та поліпшить клімат в сфері житлово-комунального господарства.

Література:

1. Житловий кодекс Української РСР від 30.06.1983 № 5464 // Відомості Верховної Ради. – 1983. – Додаток до № 28. – 573 с.
2. О дальнейшем развитии кооперативного жилищного строительства Постановление Совета Министров СССР от 19 ноября 1964 г. № 943 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.libussr.ru/doc_ussr/usr_6166.htm
3. Примерный устав жилищно-строительного кооператива (утвержден постановлением СМ РСФСР от 2 октября 1965 г. № 1143) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pravo.levonevsky.org/baza/soviet/sss5571.htm>
4. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] : від 16.01.2003 р. // Офіційний сайт Верхов. Ради України. - Режим доступу: www.rada.gov.ua
5. Про кооперацію: Закон України від 10 липня 2003 р./Верховна Рада України//Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 5. — Ст. 35.
6. Господарський кодекс України: Закон України № 436-IV від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс] // ВВР. – 2003. – №№18-22. – ст.144 – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=436-15>
7. Закон України «Про житлово-комунальні послуги» від 09.11.2017 № 2189-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 1, ст.1
8. Profiles of a Movement: Co-operative Housing around the World. London: SECODHAS Housing Europe and ICA Housing, 2012. – 91 p.
9. Фареній І. А. Кооперативний рух у Наддніпрянській Україні в другій половині XIX – на початку XX століття [Текст]: монографія / І.А.Фареній. – Черкаси: Відлуння–Плюс, 2008. – 432 с.
10. Фареній І. А. Зародження житлової кооперації в Наддніпрянській Україні / І. А. Фареній // Україна Соборна: Збірник наукових статей. – Вип. 4. 172 – Т. 1. – К. Інститут історії України НАН України, 2006. – С. 233.
11. Корнгольд С. Г. По тернистому пути / С. Г. Корнгольд // Кооперативное жилище. – 1925. – № 1. С. 18–26.
12. Роль жилищных кооперативов в решении жилищной проблемы

[Електронний ресурс] – Режим доступу : [http://dom-i zakon.ru](http://dom-i-zakon.ru)

13. Правдіченко А. Генезис законодавства про залучення коштів фізичних осіб у житлове будівництво / А. Правдіченко // Правничий часопис Донецького університету. – 2008. – № 2. – С. 87–92.

14. Макашев Л. Шляхи реформування кооперативного житлового сектора / Л. Макашев // Закон і бізнес. – 1997. – № 8 – С. 7.

15. Жилищно–строительные кооперативы в СССР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bankir.ru>

16. Жилищно–строительный кооператив / Большая советская энциклопедия [главн. ред. А. М. Прохоров]. – Т.9. – М. : «Советская энциклопедия», 1972. – 624 с.

17. Ковальчук В. М. Історія економіки та економічної думки : [навч. посіб.] / В. М. Ковальчук, М. В. Лазарович, М. І. Сарай. – К.: Знання, 2008.- 647 с.

18. Кооперативное движение [Електронний ресурс] / В. В. Кабанов. – Режим доступу : <http://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/98254/Кооперативное>

19. О жилищно–строительной кооперации: постановление Совета Министров СРСР от 19.08.1982 г. № 765 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0765400-82>

20. Юридична енциклопедія: в 6 т. / [гол. редкол. Ю. С. Шемшученко]. 173 – К.: Українська енциклопедія, 1998. – Т. 2. 744 с.

21. Барановская Г. С. Примерный устав жилищно–строительного кооператива / Г. С. Барановская, Г. С. Сиволобова. – Киев : Будівельник, 1998. – 48 с.

22. Макашев Л. Допомога держави житлово–будівельним кооперативам / Л. Макашев // Закон і бізнес. – 1996 – № 39. – С. 7.

23. Кооперативы в Німеччині [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://berlin2.meks-info.ru/index.shtml>

24. Олійник Н. І. Зарубіжний досвід управління житловим фондом / Н.І.Олійник // Держава та регіони : (серія : Державне управління) . –2009. –№ 3. – С. 212–216.

АНАЛІЗ ОБ'ЄКТІВ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

*Олещук Я. В.,**студент 3КН курсу**Навчально-наукового інституту заочного та**дистанційного навчання НАВС**м. Київ, Україна*

Зазначимо, що з'ясування об'єкта злочину дає змогу визначити соціально-політичну і юридичну сутність злочину, з'ясувати суспільно небезпечні наслідки, встановити межі дії кримінально-правової норми, сприяє правильній кваліфікації діяння [1, с. 3].

Об'єктом злочину визнають все те, що перебуває під охороною кримінального законодавства, береться під захист національним кримінальним правом шляхом створення необхідного законодавчого забезпечення для захисту соціальних цінностей [2, с. 475]. Об'єкт злочину – це те, проти чого діяння спрямоване, чому заподіює або може заподіяти шкоду [3, с. 124, 129]. Об'єкт злочину дає змогу визначити, який саме злочин було вчинено, визнати, що такі діяння загрожують реальному благу, яке перебуває під охороною закону [4, с. 8]. Інакше кажучи, об'єкт – це те, на що забороняється посягати.

В кримінальному праві існує декілька точок зору щодо поняття «об'єкт злочину»: концепція, яка визнає об'єктом злочинів сукупність суспільних відносин і захищене законом благо, цінність. Зазначимо, що вказані концепції щодо розуміння об'єкта злочину не є взаємовиключними, адже кримінальне законодавство охороняє ті об'єкти, що визнані цінністю (благом) суспільством і державою. Об'єкт злочину в такому випадку можна розуміти як визнане в конкретному суспільстві цінністю чи соціально корисним благом, на яке посягає суспільно небезпечне діяння і яке охороняється кримінальним законом.

Під час характеристики об'єкта злочинів проти громадської безпеки, предметом яких є зброя, бойові припаси, вибухові речовини та вибухові

пристрої, ми будемо використовувати положення вчених, згідно з якими, об'єктом злочину є суспільні відносини.

Родовим об'єктом злочинів проти громадської безпеки, предметом яких є зброя, бойові припаси, вибухові речовини та вибухові пристрої, пропонується розглядати суспільні відносини, спрямовані на забезпечення безпеки у сфері поведіння з джерелами підвищеної небезпеки (зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями) [5, с. 163-172]. Основним безпосереднім об'єктом:– злочину, передбаченого ст. 262 КК, є безпека невизначеного кола осіб від несанкціонованого доступу до предметів злочину;– злочинів, передбачених ст. 263–263-1 КК – безпека невизначеного кола осіб від несанкціонованого обігу зазначених предметів;– злочину, передбаченого ст. 264 КК – дотримання встановлених правил зберігання зброї чи бойових припасів.

Додатковим обов'язковим або додатковим факультативним об'єктом злочинів аналізованої групи є життя, здоров'я людей, відносини власності, довкілля, безпека виробництва, нормальне функціонування правоохоронних органів, порядок управління у сфері поведіння зі зброєю, боєприпасами і вибуховими речовинами.

Література:

1. Тацій В. Я. Объект и предмет преступления в советском уголовном праве. Харьков : Вища школа, 1988. 282 с.

2. Кримінальне право / редкол. : В. Я. Тацій (голова), В. І. Борисов (заст.голови) та ін.; Нац. акад. прав. Наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид.ун-тім. Ярослава Мудрого. Харків, 2017. 1062 с.

3. Трайнин А. Н. Общее учение о составе преступления. М. :Госюриздат, 1957. 282 с.

4. Загородников Н. И. Значение объекта преступления при определении меры наказания по советскому уголовному праву. *Труды Военно-юридической академии*. 1949. Вып. 10. С. 6–10.

5. Голубош В. В. Характеристика об'єкта злочинів проти громадської безпеки, предметом яких є зброя, бойові припаси, вибухові речовини та вибухові пристрої. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2017. № 4(105). С. 163–172.

Юридичні науки

ОСОБЛИВОСТІ ПРИПИНЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Печена Ольга

Науковий керівник: к.ю.н. Панькевич В.М.

Вінницький торговельно-економічний

інститут КНТЕУ

Банківська система, яка функціонує на комерційних засадах і характеризується активною конкурентною боротьбою, як будь-яке підприємство, не застраховане від випадків банкрутства та ліквідації. Це в однаковій мірі стосується всіх банківських структур незалежно від обсягів його капіталу, організаційної структури чи належності до певної сфери економіки. Крім того, банківська система дуже чутлива до загальної макроекономічної нестабільності і низької рентабельності виробничого сектора, інфляції та ін. Також на стабільність функціонування банківської сфери впливають загальноекономічні та фінансові кризові явища.

Окремі аспекти припинення діяльності комерційних банків в Україні висвітлювалися у працях вітчизняних учених-юристів зокрема, Є.О. Алісова, Є.В. Карманова, О.О. Качана, А.О. Костюченка, В.Л. Кротюка, Я.О. Лочман, О.П. Орлюк, С.В. Очкуренка, Є.М. Патрушева, А.О. Селіванова, Р.Б. Шишки, ряду фахівців з банківської справи, зокрема: В.П. Гетьмана, В.О. Зінченка, В.В. Пасічника, В.С. Стельмаха, А.В. Шаповалова, В.А. Ющенко та ін.

Метою даного дослідження є визначення основних аспектів припинення діяльності комерційних банків в Україні.

Припинення діяльності комерційного банку згідно зі ст. 37 Цивільного кодексу України відбувається шляхом ліквідації або реорганізації. У випадку

ліквідації комерційного банку припиняється його діяльність як юридичної особи з ліквідацією його справ і майна, банк перестає існувати. У разі реорганізації всі права та обов'язки банку переходять до правонаступника - іншої юридичної особи. Порядок припинення діяльності комерційних банків визначений Законами України «Про банки і банківську діяльність», «Про господарські товариства», «Про банкрутство» та іншими нормативними актами [3, с. 30].

Рішення про ліквідацію банку приймається у разі невиконання банком програми фінансового оздоровлення або у випадку порушення банком законодавства чи нормативних актів НБУ, що призвело до значної втрати активів або доходів або неплатоспроможності банку, або заподіяння істотної шкоди інтересам клієнтів, або приховування будь-яких рахунків, інших документів чи активів, або невиконання вимог НБУ щодо розроблення програми фінансового оздоровлення [1].

Рішення про ліквідацію комерційного банку приймається Правлінням НБУ та оформлюється відповідною постановою. Цією постановою також відкликається ліцензія на право здійснення всіх банківських операцій, а також припиняються повноваження Правління (Ради директорів), Ради банку і загальних зборів комерційного банку. Копія постанови надсилається комерційному банку в день її прийняття, а також повідомляється всім банкам України [2].

З дня прийняття рішення про ліквідацію комерційного банку припиняється нарахування пені та відсотків з усіх видів заборгованості банку та штрафів, нарахованих за результатами перевірок, здійснених НБУ, місцевими державними податковими адміністраціям тощо, а також за активними та пасивними операціями, у тому числі за депозитами; припиняється нарахування процентів банками-кореспондентами за міжбанківським кредитами, наданими ними банку. Керівник територіального управління НБУ, в якому відкритий кореспондентський рахунок банку, не пізніше наступного дня після прийняття відповідного рішення припиняє усі активні операції за кореспондентськими рахунками як у національній, так і в іноземній валютах і закриває рахунок, а замість нього, для забезпечення виконання ліквідатором

своїх повноважень, відкриває накопичувальний рахунок, на який зараховуються кошти банку і надходження на його адресу та з якого проводяться розрахунки з кредиторами.

Ліквідація комерційного банку проводиться ліквідаційною комісією, яка створюється відповідним територіальним управлінням НБУ не пізніше п'яти робочих днів з моменту отримання постанови Правління НБУ про ліквідацію комерційного банку. Роботою ліквідаційної комісії керує її голова, призначений наказом начальника територіального управління НБУ про створення ліквідаційної комісії. Рішення щодо заміни в разі потреби голови та членів ліквідаційної комісії приймається ним же [2].

Головою та головним бухгалтером ліквідаційної комісії не можуть бути кредитори банку, що ліквідується. До складу ліквідаційної комісії можуть входити кредитори, які не є його акціонерами, і представники органів Державної податкової служби за їх згодою. Також ліквідатором банку може бути юридична особа, основною діяльністю якої є надання юридичних чи аудиторських послуг.

У разі прийняття НБУ рішення про ліквідацію комерційного банку, нагляд за діяльністю яких здійснює Управління нагляду за великими банками, ліквідатор (ліквідаційна комісія) призначається постановою Правління НБУ.

Таким чином, однією з важливих новацій, що сприятиме удосконаленню процедури виведення банку з ринку, є скорочення максимального строку перебування банку у статусі проблемного та ухвалення НБУ рішення про його неплатоспроможність зі 180 до 90 днів. Саме ця норма законодавства часто використовується колишніми власниками в судах з метою оскарження рішень про визнання банку неплатоспроможним та його ліквідацію.

Література:

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України прийнятий ВРУ від 31.10.2008р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
2. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/679-14/print1446461904749544>

3. Токар В. В. Шляхи удосконалення правового регулювання санації та ліквідації комерційних банків в Україні. *Наукові праці МАУП. Серія: Юридичні науки*. 2017. Вип. 1. С. 29-32.

Юридичні науки

ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ ФОНДУ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Погребняк Маріна Олександрівна

Науковий керівник: к.ю.н. Панькевич В.М.

*Вінницький торговельно-економічний
інститут КНТЕУ*

Ефективний розвиток та економічне зростання будь-якої держави є неможливим без стабільної, надійної та дієвої банківської системи. Функціонування ефективного сучасного ринкового механізму, платіжної системи та грошового обігу неможливе без довіри населення, потенційних клієнтів до банків, які є одними з головних інвесторів. Довіра вкладників до банків є запорукою збільшення ресурсів. Оскільки банки оперують коштами клієнтів, що залучені на депозитні вклади, а такий вид діяльності містить у собі певні ризики, то клієнт повинен бути впевненим, що ці кошти банк у визначений договором термін поверне назад. Важливим інструментом забезпечення такої довіри є гарантування державою депозитів населення, розміщених у банках.

Наукові основи гарантування банківських вкладів закладено у працях таких вітчизняних і закордонних учених, як С. Безвух, Ж. Голодова, О. Грасюк, О. Засядько, Т. Мазур, О. Орлюк, А. Свечкіна, І. Серветник, О. Соколов. Проблеми захисту депозитних вкладень населення України висвітлено в роботах Н. Бондара, С. Власовича, О. Заруцької, Т. Смовженко, Р. Тиркала, Н. Уманціва, О. Ходарчука.

Метою статті є аналіз правової характеристики діяльності фонду гарантування вкладів фізичних осіб

Фонд гарантування вкладів фізичних осіб заснований з метою захисту прав та законних інтересів вкладників банків. Основним завданням якого є:

–забезпечення функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб

–виведення неплатоспроможних банків з ринку.

Фонд розпочав свою діяльність **1998 року** з підписанням Президентом України Указу «Про заходи щодо захисту прав фізичних осіб – вкладників комерційних банків». Указом, зокрема, було встановлено, що в разі недоступності вкладу в комерційному банку фізичній особі гарантується відшкодування за вкладом, включаючи відсотки, у розмірі вкладу, але не більше **500 гривень**. На нинішній день розмір гарантованої суми відшкодування становить 200 тисяч гривень. Відповідне рішення за № 27 було ухвалене адміністративною радою Фонду 21 серпня 2012 року, яке було зареєстроване в Міністерстві юстиції України 29 серпня 2012 року за № 1452/21764 [2, с. 197].

На сьогодні Фонд гарантування вкладів фізичних осіб функціонує на засадах, установлених Законом України від 23 лютого 2012 року № 4452-VI «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», який набув чинності 22 вересня 2012 року. Законом, зокрема:

–розширено повноваження Фонду гарантування, зокрема в частині щодо виведення неплатоспроможних банків з ринку шляхом здійснення тимчасової адміністрації та ліквідації неплатоспроможних банків;

–мінімальний розмір граничної суми відшкодування закріплено на рівні 200 тисяч грн, без можливості її зменшення;

–встановлено спрощений порядок проведення процедур, пов'язаних з придбанням інвестором неплатоспроможного або перехідного банку;

–визначено порядок виведення неплатоспроможного банку з ринку за участі держави в особі Міністерства фінансів України або державного банку.

Відповідно до Закону учасниками Фонду гарантування є банки, участь яких у Фонді гарантування є обов'язковою та які набувають статусу учасника Фонду гарантування в день отримання ними банківської ліцензії. Таким чином,

банки, які мають банківську ліцензію, є учасниками Фонду гарантування, окрім АТ «Ощадбанк» та АТ «Родовід банк» [3].

12 серпня 2015 р. набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення системи гарантування вкладів фізичних осіб та виведення неплатоспроможних банків із ринку». Проте Законом передбачено, що деякі норми набуватимуть чинності поетапно. Із 1 січня 2017 р. гарантії Фонду гарантування поширюються на фізичних осіб, зокрема фізичних осіб-підприємців [3].

В Україні Фонд гарантування вкладів фізичних осіб є незалежним державним інститутом – некомерційною організацією, яка має право випускати обов’язкові для банків нормативні документи у формі інструкцій, указівок і правил, а також стандарти їх діяльності.

Із метою забезпечення функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб та виведення неплатоспроможних банків із ринку Фонд гарантування вкладів здійснює акумуляцію фінансових ресурсів. Основні джерела фінансових ресурсів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб формуються за рахунок:

- 1) початкових зборів з учасників Фонду;
- 2) регулярних зборів з учасників Фонду;
- 3) доходів, одержаних від інвестування коштів Фонду в державні цінні папери України;
- 4) доходів у вигляді відсотків, нарахованих за залишками коштів на розрахункових рахунках Фонду, відкритих у Національному банку України;
- 5) кредитів, залучених від Національного банку України;
- 6) інших джерел, не заборонених законодавством України [1, с. 676].

Таким чином, функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб та діяльність Фонду гарантування вкладів фізичних осіб регулюється Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» та Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення системи гарантування вкладів фізичних осіб та виведення

неплатоспроможних банків із ринку». Відповідно основним завданням Фонду є забезпечення функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб та виведення неплатоспроможних банків з ринку.

Вдосконалення законодавства про систему гарантування вкладів необхідне для адекватного реагування на виклики сьогодення. зокрема, передбачається запровадження консолідованого офісу для роботи з активами неплатоспроможних банків замість існуючого управління процесом ліквідації банків окремими уповноваженими від Фонду. Це, з одного боку, дозволить знизити вплив суб'єктивного чинника та ризик корупції, а з іншого - підвищить ефективність управління ліквідаційною масою.

Література:

1. Безвух С. В. Функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 3. С. 675-680.

2. Панькевич В.М. Переваги та недоліки лібералізації валютного регулювання в Україні. *Економічні студії*. 2018. №2. С. 196-199.

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи гарантування вкладів фізичних осіб та виведення неплатоспроможних банків з ринку: Закон України від 16.07.2015 р. № 629–VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/629-19>.

4. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23.02.2012 р. № 4452–VI зі змінами і доповненнями. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4452-17>.

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИВАТНИХ ВІЙСЬКОВО-ОХОРОННИХ КОМПАНІЙ

Полтавець Ф.С.

Національний юридичний університет

імені Ярослава Мудрого

студент 3 курсу 6 групи ІПКЮ

Історія найманства досить об'ємна по своїй суті. Ще великі царі минулого не цурались утримувати у себе на службі таких солдат. Одним із найвідоміших найманців античності був Ксенофонт, який зі своєю армією пішов на службу до персидського царя, а після поразки його вельможності вимушений був повертатися пішки через всю малу Азію додому, про що і склав свій безсмертний «Анабасис». Грецькі гопліти, критські лучники, німецькі ландскнехти та швейцарська гвардія (яка досі оберігає папський престол) та інші відомі і не дуже воїни. Проте час йшов, часи змінювались і після французької революції найманці відійшли у минуле, а на перший план вийшли національні армії. Проте солдати удачі, як інколи їх кличуть, нікуди не зникли, а лише «затаїлись, щоб засяяти знову».

Правовий статус найманців на сьогодні визначається трьома основними міжнародними нормативно-правовими актами:

1. «Міжнародна конвенція про боротьбу з вербуванням, використанням, фінансуванням і навчанням найманців» від 04.12.1989 р. Прийнята резолюцією Генеральної Асамблеї ООН.

2. «Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I)» від 8 червня 1977 р.

3. «Конвенція ОАЕ про знищення найманства в Африці» від 1977 року.

Для початку потрібно визначити хто саме є найманцем. «Міжнародна конвенція про боротьбу з вербуванням, використанням, фінансуванням і

навчанням найманців» дає таке визначення дефініції найманець: термін «найманець» означає будь-яку особу, яка:

1) спеціально завербована на місці або за кордоном, щоб битися у збройному конфлікті;

2) беручи участь у воєнних діях, керується головним чином бажанням одержати особисту вигоду і якій дійсно обіцяно стороною або за дорученням сторони, що перебуває у конфлікті, матеріальну винагороду, що істотно перевищує винагороду, яка обіцяна чи виплачується комбатантам такого ж рангу і функції, які входять до особового складу збройних сил даної сторони;

3) не є ні громадянином сторони, що перебуває у конфлікті, ні особою, яка постійно проживає на території, що контролюється стороною, яка перебуває у конфлікті;

4) не входить до особового складу збройних сил сторони, що перебуває у конфлікті;

5) не послана державою, яка не є стороною, що перебуває у конфлікті, для виконання офіційних обов'язків як особи, яка входить до складу її збройних сил.

Тобто, для визнання особи найманцем потрібна сукупність вимог. Найманцем визнається іноземець, який тимчасово за власною ініціативою завербувався для безпосередньої участі у збройному конфлікті, задля отримання особистої вигоди. За міжнародним гуманітарним правом, існують дві групи учасників війни це комбатанти та некомбатанти. Різниця між ними полягає у використанні зброї, а також правовому статусі і захисті. Для комбатантів характерна наявність чіткої форми одягу, певні знаки розбіжності на одязі, а також наявність керівника, який несе відповідальність за дії своїх підлеглих. Як було сказано, комбатанти користуються правами (наприклад право на статус військовополоненого) і в той же час на них покладаються обов'язки дотримання правил ведення війни. А проблема найманства полягає саме в тому, що, незважаючи на пряму участь їх у збройних діях (фактичну війну), їх статус є протиправним. Тому, наприклад, на найманців не розповсюджується статус комбатанта і військовополоненого. Особливо

складною ситуація стає тоді, коли компанії мають виконувати свої функції під час конфліктів, коли значно зростає ймовірність участі персоналу у бойових діях.[1,с. 2] В свою чергу це призводить до значного порушення міжнародного гуманітарного права з боку найманців. Не зв'язані ні правовими, ні етичними нормами, ці злочинці часто стають причинами порушень основоположних прав людини і громадянина. Прикладом можуть слугувати нещодавні події у Сирії, де про-турецькі найманці були помічені у численних порушеннях міжнародного гуманітарного права щодо поводження з полоненими і мирними громадянами. Значно складніша ситуація з так званими приватними військовими компаніями (private military companies, далі - ПВК). Основна різниця між найманцями і ПВК полягає в тому, що останні існують цілком легально. В той час, як найманство засуджується на світовому рівні, та в багатьох країнах існує кримінальна відповідальність за нього. ПВК найчастіше позиціонують себе як компанії, що надають широкий спектр охоронних послуг. В міжнародному праві на сьогодні існує правовий вакуум щодо діяльності ПВК. І основна проблема в тому, що діяльність цих компаній важко віднести до визначення «найманця» з міжнародної конвенції. Міжнародні приватні компанії надають послуги з охорони, проводять тренування особистого складу інших підрозділів(в тому числі незаконних збройних формувань), або постачання зброї чи надання якихось інженерних послуг. Наприклад у 80-х роках минулого століття британські приватні військові компанії надавали підтримку антикомуністам у громадянській війні в Нікарагуа, а компанія “Executive Outcomes” відома участю у конфліктах у Анголі, Сьєрра-Леоне, Папуа-Новій Гвінеї. Хоча британський уряд намагався зупинити вербування англійців, французів та африканців до лав охоронної компанії, проте це не зупило потік бажаючих прийняти участь у збройному конфлікті.[5] Також працівники американських та французьких ПВК були помічені під час конфлікту у Лівії, де надавали підтримку та воювали на боці опозиційних сил.

Чому ж держави все частіше звертаються за допомогою до приватних військових? Для цього є ціла низка підстав: по-перше, це висока ефективність

цих формувань, оскільки найчастіше до лав ПВК вступають ветерани регулярних армій, що не знайшли місця в мирному житті. По-друге, участь ПВК є тіньовою, в тому сенсі, що, як було зазначено, в міжнародному праві відсутні норми, що регулюють діяльність саме приватних військових організацій, тому використання послуг таких організацій дає можливість приховати свою діяльність від демократичних інституцій та широкого загалу. По-третє, якщо для офіційної армії існують вимоги по структурі, певні правила поведження, і найважливіше-це відповідальність для керівного складу, за дії підлеглих. То у випадку з ПВК відповідальність ніяким чином не регламентується, і замовники часто можуть уникнути її, у випадку якщо “підрядники” почнуть порушувати міжнародне гуманітарне право. Що досить часто і відбувається. [2]

Проблема правової регламентації діяльності потребує вдосконалення, по перше треба додати до “Міжнародної конвенції про боротьбу з вербуванням, використанням, фінансуванням і навчанням найманців” визначення ПВК. По-друге необхідно задати жорсткі рамки тих послуг, які ПВК можуть надавати, наприклад залишити там лише навчання і інженерні послуги, та заборони їх пряму участь у конфлікті. По-третє, важливою є імперативна норма, яка би дозволяла участь приватних компаній і доступ їх на територію іншої держави тільки з дозволу уряду цієї держави. В світовій історії є безліч прикладів, коли найманці, або такі приватні «охоронці» були небезпечні не лише для населення країн, а і прямо були здатні повергнути державну владу, особливо в країнах зі слабким суверенітетом. В деяких випадках навіть миротворці ООН зазнають поразок від найманців, як це було, наприклад, в 1961 році в Конго.[3] На мою думку, прийняття нової конвенції, або ж додаткового протоколу до вже існуючої, встановило би правила гри для всіх гравців цього ринку. Також варто було б поговорити про відповідальність. Я вважаю, що за умови прийняття такого міжнародного нормативного акту, можливо були би прирівняти компанії, які його не дотримуються до терористів з усіма витікаючими наслідками. Хоча, ринок охоронних послуг постійно розвивається, наприклад

95% замовлень для американських ПВК спонсуються американським урядом[6], це не просто гроші, а величезні гроші. За останні декілька десятиріч років ринок приватних військових компаній зріс до близько 100 млрд доларів.[4] Тому поки у держав є можливість беззаконно порушувати права інших країн, тим паче, коли вони уникають відповідальності. І говорити про якісь покращення, на жаль, ще рано.

Література:

1.Посібник для держав з питань законодавчого регулювання приватних військових та охоронних компаній 2016 Женева

2. Право применения силы и деятельность частных военных и охранных компаний в вооруженных конфликтах // Международное право. – 2018. – № 1. – С. 1 - 7. DOI: 10.25136/2306-9899.2018.1.25464 URL: https://nbpublish.com/library_read_article.php?id=25464

3.Коновалов И.П. К64 Солдаты удачи и войны корпораций. История современного наемничества. — Пушкино: Центр стратегической конъюнктуры, 2015. — 216 с

4.Bullets for hire // The Economist. 17.11.2012.

5.Ivory Coast mercenary warning // news.bbc.co.uk

6.Мартыянов О. Частные военные компании США: предназначение и роль в военных конфликтах // Зарубежное военное обозрение. 2011. № 5 (770)

УДК 342.7

Юридичні науки

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗМІНИ ПІДЛЕГЛОСТІ РЕЛІГІЙНИХ ГРОМАД

Присяжнюк М.П.

доцент кафедри права

Хмельницький національний університет

м. Хмельницький, України

Правове регулювання зміни підлеглості релігійних громад здійснюється Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо

підлеглості релігійних організацій та процедури державної реєстрації релігійних організацій зі статусом юридичної особи» (далі Закон України «Про зміну канонічної підлеглості») [1].

У роз'ясненні Міністерства культури України щодо зміни релігійними громадами підлеглості в канонічних та організаційних питаннях у зв'язку з прийняттям Закону України Закон України «Про зміну канонічної підлеглості» визначено чіткий механізм реалізації конституційного права релігійних організацій на вільну зміну канонічного підпорядкування будь-яким діючим в Україні та за її межами релігійним центрам (управлінням). Окрім того, у Міністерстві культури України вказують, що зазначена вище зміна юрисдикційного підпорядкування відповідає як міжнародним нормативно-правовим актам, так і законодавству України й базується на нормах у яких держава визнає право громадянина мати, приймати і змінювати релігію або переконання за своїм вибором, а також право релігійної громади на її підлеглість у канонічних і організаційних питаннях будь-яким діючим в Україні та за її межами релігійним центрам (управлінням) і вільну зміну цієї підлеглості шляхом внесення відповідних змін до статуту (положення) релігійної громади [2].

На жаль, процес зміни підлеглості релігійних громад часто супроводжується порушення прав та свобод віруючих. Зокрема, голова Представництва Української Православної Церкви при європейських міжнародних організаціях єпископ Баришівський Віктор вказує, що : « на сьогодні (25 березня 2019 року) ... 62 храма були захоплені рейдерським шляхом, а в 137 випадках територіальна громада проголосувала за перехід, але релігійна громада виявила бажання залишитись в Українській Православній Церкві, хоча і такі випадки входять у вказану раніше цифру 500. Більш того, якщо мешканці села лише тільки починають обговорювати цю тему, храм нібито вже опиняється в Православній церкві України»[3].

Необхідно також вказати, що у багатьох випадках діяльність органів місцевого самоврядування та виконавчої влади лише сприяє збільшенню кількості конфліктів пов'язаних з свободою совісті. Судова практика також вказує на

значне зростання кількості спорів пов'язаних з порушенням релігійних прав та свобод громадян України. Зокрема, у Єдиному державному реєстрі судових рішень міститься інформація про такі справи: «Про визнання недійсним рішення загальних зборів Релігійної громади та рішення парафіяльних зборів Релігійної громади», «Про визнання незаконним рішення, оформленого протоколом №1 загальних зборів Релігійної організації», «Про визнання незаконним та скасувати рішення громадян в частині переходу церковної громади до Православної Помісної Церкви України (ППЦУ), оформлене протоколом №1», «Про визнання протиправними та скасування рішень загальних зборів», «Про визнання рішення загальних зборів недійсним», «Про визнання протиправним та скасування рішення про внесення змін до відомостей про юридичну особу та розпорядження про реєстрацію статуту релігійної громади у новій редакції» тощо.

Враховуючи існуючу ситуацію із захистом прав віруючих за умови зміни канонічної приналежності релігійної громади необхідно вказати норми, що сприятимуть його ефективній реалізації.

Відповідно до ст. 24 Конституції України не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження [4].

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» (далі Закон) завданнями цього Закону є забезпечення відповідно до Конституції України, Декларації про державний суверенітет України та норм міжнародного права, визнаних Україною, соціальної справедливості, рівності, захисту прав і законних інтересів громадян незалежно від ставлення до релігії [5].

Частиною 2 статті 4 Закону передбачено, що будь-яке пряме чи непряме обмеження прав, встановлення прямих чи непрямих переваг громадян залежно від їх ставлення до релігії, так само як і розпалювання пов'язаних з цим ворожнечі й ненависті чи ображення почуттів громадян, тягнуть за собою відповідальність, встановлену законом.

При цьому, держава захищає права і законні інтереси релігійних організацій; сприяє встановленню відносин взаємної релігійної і світоглядної

терпимості й поваги між громадянами, які сповідують релігію або не сповідують її, між віруючими різних віросповідань та їх релігійними організаціями; бере до відома і поважає традиції та внутрішні настанови релігійних організацій, якщо вони не суперечать чинному законодавству (ч. 3 ст. 5 Закону).

Згідно ч. 2 ст. 8 Закону членство в релігійній громаді ґрунтується на принципах вільного волевиявлення, а також на вимогах статуту (положення) релігійної громади. Релігійна громада на власний розсуд приймає нових та виключає існуючих членів громади у порядку, встановленому її статутом (положенням).

Відповідно до п. 2.4 статутних документів вказаних Релігійних громад « Вищим органом парафіяльного управління є Парафіяльні збори, які за посадою очолює настоятель. Пунктом 2.5 передбачено, що до складу Парафіяльних зборів належать священнослужителі, церковнослужителі, а також миряни, які досягли 18-річного віку, визнають обов'язковість Статуту про управління УПЦ, регулярно беруть участь у богослужінні, сповідуються та причащаються, перебувають у канонічному послухові до настоятеля і не перебувають під забороною чи церковним судом, що забороняє повноцінну участь у богослужбовому житті.

Вказані норми дають обґрунтовані підстави стверджувати, що органи виконавчої влади з реєстраційними повноваженнями та суди мають досліди, в першу чергу, чи більшість громадяни які ініціювали зміну канонічної приналежності вказаних релігійних організацій є членами цих релігійних громад у розумінні їх статутних документів. Окрім того, потребує чіткого роз'яснення питання підсудності справ, що стосуються спорів про зміни підлеглості релігійних громад.

Література:

1. Про внесення змін до деяких законів України щодо підлеглості релігійних організацій та процедури державної реєстрації релігійних організацій зі статусом юрид... [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб портал]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2673-19>, вільний. – Назва з екрана.

2. Роз'яснення Міністерства культури України щодо зміни релігійними громадами підлеглості в канонічних та організаційних питаннях у зв'язку з прийняттям Закону України "Про внесення змін до деяких законів України щодо підлеглості релігійних організацій та процедури державної реєстрації релігійних організацій зі статусом юридичної особи" [Електронний ресурс] // Міністерство культури України: [офіційний веб портал]. – Режим доступу: http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245468658&cat_id=244913751, вільний. – Назва з екрана.

3. В УПЦ розповіли про релігійні конфлікти та механізм захоплення храмів у фактах і цифрах (+відео, оновлено) [Електронний ресурс] // Українська Православна Церква: [офіційний веб портал]. – Режим доступу: <http://news.church.ua/2019/03/26/v-upc-rozprovili-pro-religijni-konflikti-ta-mexanizm-zaxoplennya-xramiv-u-faktaх-i-cifрах>, вільний. – Назва з екрана.

4. Конституції України [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [офіційний веб портал]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>, вільний. – Назва з екрана.

5. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [офіційний веб портал]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12>, вільний. – Назва з екрана.

УДК : 343.61

Юридичні науки

НОРМАТИВНЕ ТА ДОКТРИНАЛЬНЕ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ТЯЖКЕ ТІЛЕСНЕ УШКОДЖЕННЯ

Татаренко А.В.,

студентка

Інститут управління і права

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

В суспільстві встановлено принцип, що найважливіше благо особистості є здоров'я людини. Такий принцип закріплений і в Конституції України, окрема в ст. 3 [1].

На думку М.І. Бажанова та Ю.В. Бауліна "тілесне ушкодження — це протиправне заподіяння шкоди здоров'ю іншої людини, що виражається в порушенні анатомічної цілості або фізичної функції органів і тканин тіла людини" [2, с. 16]. Такої ж думки і В.И. Борисов та В.Н. Куц : "телесного повреждения: это противоправное, умышленное или неосторожное причинение вреда здоровью другого человека, выразившееся в нарушении анатомической целостности или физиологической функции органов и тканей человеческого тела" [3, с 16-17].

Проте, Ю.І. Скуратов та В.М. Лебедев вважають, що "далеко не будь-яка шкоду здоров'ю, навіть, якщо така шкода виникла в наслідок дії факторів зовнішнього впливу, можна називати тілесні ушкодження" [4, с 95].

На думку Н.Ф. Кузнецової та І.М. Тяжкової в доктрині кримінального права шкода здоров'ю розкривається через положення медицини. Під шкодою здоров'ю людини слід розуміти або тілесні ушкодження, тобто порушення анатомічної цілості органів і тканин або їх фізіологічних функцій, або захворювання або патологічні стани, що виникли в результаті впливу різних факторів зовнішнього середовища: механічних, фізичних, хімічних, біологічних, психічних [4, с. 96].

На думку В. В. Сташиса, В. Я. Тація здоров'я людини як об'єкт тілесного ушкодження охороняється кримінальним законом з моменту початку родового процесу. Закон охороняє здоров'я кожної людини незалежно від її фізичного стану (бездоганно здорова людина, хворий, божевільний, особа, яка пере-буває в безнадійному стані внаслідок травми, тощо), а також від її моральних якостей, віку, службового становища тощо. Тілесне ушкодження - це посягання на здоров'я іншої людини. Заподіяння самому собі тілесного ушкодження, навіть тяжкого, за загальним правилом не є злочином і кримінальну відповідальність тягне за собою лише у випадках, якщо воно є засобом здійснення іншого злочину [5, с. 134].

Так, згідно з ч. 1 ст. 121 КК України [2] під умисним тяжким тілесним ушкодженням розуміється умисне тілесне ушкодження, небезпечне для життя в

момент заподіяння, чи таке, що спричинило втрату будь-якого органу або його функцій, психічну хворобу або інший розлад здоров'я, поєднаний зі стійкою втратою працездатності не менше як на одну третину, або переривання вагітності чи непоправне знівечення обличчя [2].

Відповідно до Правил судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень з медичної точки зору, тілесні ушкодження - це порушення анатомічної цілості тканин, органів та їх функцій, що виникає як наслідок дії одного чи кількох зовнішніх ушкоджуючих факторів - фізичних, хімічних, біологічних, психічних [6].

Так, КК України виділяє такі ступені тілесних ушкоджень: тяжке, середньої тяжкості та легке [2].

До ознак тяжкого тілесного ушкодження належить:

- а) небезпека для життя;
- б) втрата будь-якого органу або втрата органом його функцій;
- в) душевна хвороба;
- г) розлад здоров'я, поєднаний зі стійкою втратою працездатності не менш ніж на одну третину;
- д) переривання вагітності;
- е) невинуватне знівечення обличчя [6].

Так, відповідно до законодавства тяжкими тілесними ушкодженнями вважаються такі ушкодження, які є небезпечними в момент нанесення [2].

Небезпечними для життя ушкодження є такі ушкодження, що загрожують життю потерпілого і за характером нанесення можуть призвести до смерті потерпілого. Наслідок заподіяного ушкодження не може впливати на визнання його тяжким [5, с. 140].

До тяжких тілесних ушкоджень також відноситься таке ушкодження, яке призвело до втрати органу, або частини органу, або до втрати його функції. Тілесне ушкодження є тяжким і у разі виникнення в наслідок ушкодження інші розлади здоров'я, що призвело до стійкої втрати працездатності. Іншими розладами здоров'я вважається такі ушкодження, що не характеризуються

ознаками, перелічені в ст. 121 КК України [2]. В такому випадку особливе значення має стійкість втрати працездатності (не менше 1\3), яка передбачена законодавством тільки у разі інших розладів здоров'я.

Література:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кримінальне право України: Особлива частина / Бажанов М.І. Баулін Ю.В. — Харків.: 2006. — 197 с.
3. Преступления против жизни и здоровья / Борисов В.И. Куц В.Н. — Харків.: Консум, 1995. — 104 ст.
4. Курс уголовного права. Том 3. Особенная часть / Кузнецова Н.Ф. Тяжкова И.М. — Москва.: Зерцало-М. - 2002. - 312 с.
5. Кримінальне право України: Особлива частина // За редакцією професорів В. В. Сташиса, В. Я. Тація. - Право.- Харків. - 2010. - 576 с.
6. "Правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень": МОЗ України; Правила от 17.01.1995 № 6 : [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0255-95?lang=ru>.

Юридичні науки

ОСКАРЖЕННЯ ПОСТАНОВИ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ПО СПРАВІ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Фанчук Т.А.,

*аспірант Хмельницького університету
управління та права імені Леоніда Юзькова
м.Хмельницький, Україна*

Підчас притягнення осіб до адміністративної відповідальності працівниками Державної прикордонної служби України правопорушник має право на оскарження постанови у справі про адміністративне правопорушення. Це є

важливою гарантією захисту прав людини та громадянина. Це дієвий засіб забезпечення законності та підстава для перевірки обґрунтованості прийнятих у справі рішень.

Оскарження постанови сприяє найшвидшому виявленню та виправленню недоліків, які були допущені при розгляді справи, є певним контролем та перевіркою роботи органів, що уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення. Під час розгляду скарги органи Державної прикордонної служби України, які одержали скаргу, встановлюють чи дійсно в діях особи, яка притягається до відповідальності, є склад правопорушення, чи правильно оформлено документи, чи не перевищила посадова особа, яка розглянула справу, свої повноваження тощо.

Відповідно до статті 284 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), у справі про адміністративне правопорушення орган (посадова особа) виносить одну з таких постанов: про накладення адміністративного стягнення; про застосування заходів впливу, передбачених статтею 24-1 цього Кодексу; про закриття справи (постанова про закриття справи виноситься при оголошенні усного зауваження, передачі матеріалів на розгляд громадської організації чи трудового колективу або передачі їх прокурору, органу досудового розслідування, а також при наявності обставин, що виключають провадження в справі про адміністративне правопорушення).(1).

Підставами для скасування постанови у справі про адміністративне правопорушення можуть бути:

неповне встановлення необхідних для вирішення справи обставин;

недоведеність встановлених обставин;

невідповідність висновків обставинам справи;

порушення або неправильне застосування норм матеріального або процесуального права;

у випадку, коли справа була розглянута неправомочним органом (посадовою особою), справа надсилається за належністю.

Стаття 287 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачає, що постанову у справі про адміністративне правопорушення може оскаржити прокурор, особа, щодо якої її винесено, а також потерпілий. Окрім того, постанову адміністративної комісії можна оскаржити у виконавчий комітет відповідної ради або в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд; рішення виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради – у відповідну раду або в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд; постанову іншого органу (посадової особи) про накладення адміністративного стягнення, постанову у справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, – у вищий орган або в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд.(1).

Скарга подається до суду, а бо до інших уповноважених органів, які контролюють роботу Державної прикордонної служби України. Скарга, що надійшла, протягом трьох діб надсилається разом із справою органу (посадовій особі), правомочному відповідно до цієї статті її розглядати.

Згідно з ч.4 статті 288 КУпАП особа, яка оскаржила постанову у справі про адміністративне правопорушення, звільняється від сплати державного мита. (1).

Щодо строків оскарження, то скаргу на постанову у справі про адміністративне правопорушення може бути подано протягом десяти днів з дня винесення постанови. В разі пропуску зазначеного терміну з поважних причин цей термін за заявою особи, щодо якої винесено постанову, може бути поновлений судом, правомочним розглядати скаргу.

Відповідно до статті 291 КУпАП, постанова адміністративного органу (посадової особи) у справі про адміністративне правопорушення набирає законної сили після закінчення терміну оскарження цієї постанови, за винятком:

постанов про застосування попередження, передбаченого статтею 26 цього Кодексу.(1)

Скарга на постанову у справі про адміністративне правопорушення розглядається судом в десятиденний термін з дня її надходження, якщо інше не встановлено законами України (стаття 292 КУпАП).(1).

Суд при розгляді скарги на постанову у справі про адміністративне правопорушення перевіряє законність і обґрунтованість винесеної постанови і приймає одне з таких рішень:

- 1) залишає постанову без зміни, а скаргу без задоволення;
- 2) скасовує постанову і надсилає справу на новий розгляд;
- 3) скасовує постанову і закриває справу;

4) змінює захід стягнення в межах, передбачених нормативним актом про відповідальність за адміністративне правопорушення, з тим, однак, щоб стягнення не було посилено.

Якщо буде встановлено, що постанова винесена органом (посадовою особою), неправомочним вирішувати цю справу, то така постанова скасовується і справа надсилається на розгляд компетентного органу (посадової особи)(ст. 293 КУпАП).(1).

Частиною 1 статті 294 КУпАП встановлено, що постанова судді у справах про адміністративне правопорушення набирає законної сили після закінчення строку подання апеляційної скарги, за винятком постанов про застосування адміністративного арешту та арешту з утриманням на гауптвахті або постанов, прийнятих за результатами розгляду справ про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 1853 КУпАП (Прояв неповаги до суду або Конституційного Суду України).(1).

Скасування постанови із закриттям справи про адміністративне правопорушення тягне за собою повернення стягнених грошових сум, оплатно вилучених і конфіскованих предметів, а також скасування інших обмежень, зв'язаних з цією постановою. У разі неможливості повернення предмета повертається його вартість.

Відшкодування шкоди, заподіяної громадянину незаконним накладенням адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту або виправних робіт, провадиться в порядку, встановленому законом (ст.296 КупАП).(1).

Література:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8073-Х (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80732-10>.

УДК 343.132

Юридичні науки

ЩОДО ДЕЯКИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ

Шевченко Т.В., Гринберг О.С.,

*курсанти 3-го курсу факультету підготовки
фахівців для органів досудового розслідування*

Павлова Н.В.,

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри
криміналістики, судової медицини та психіатрії*

*Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*

Огляд відноситься до групи слідчих (розшукових) дій, проведення яких має велику роль в розслідуванні будь-якого злочину. Інформація, отримана в результаті ретельного і правильно проведеного огляду, є підставою для висунення версій і визначає подальший напрямок розслідування. Однак на практиці під час здійснення оглядів місця події слідчі нерідко допускають грубі упущення і помилки, що призводить до висунення неправильних версій, в результаті чого злочини залишаються нерозкритими, а в разі встановлення злочинця ускладнюється доказування його провини. При цьому, огляд є найбільш «продуктивним» за обсягом обставин, що відносяться до всіх частин складу злочину і найбільш складним, що потребує застосування комплексу тактичних прийомів, засобів виявлення та дослідження, створюючи можливість організації розшуку злочинця по «гарячих» слідах. Розглянемо цілі та завдання, які повинен вирішувати слідчий при проведенні огляду, і основні проблеми та помилки, що виникають при проведенні цієї слідчої (розшукової) дії.

Перша проблема, що стоїть перед слідчим, який прийняв рішення про здійснення огляду, - чітке розуміння цілей і завдань. Неправильне тлумачення слідчим цілей і завдань огляду може призвести до фактичного проведення іншої слідчої (розшукової) дії (наприклад до допиту чи обшуку) що в результаті вимог ст. 84 і 89 КПК України призведе до визнання доказів недопустимими [1].

Метою слідчого огляду є отримання доказів, які сприяють розкриттю і розслідуванню злочину. Джерелами доказів є люди (свідки, потерпілі, підозрювані) і речі (об'єкти матеріального світу, які мають інформацію про розслідуваної злочині).

Виділимо основні завдання будь-якого огляду місця події:

- розібратися в обстановці місця події, з'ясувати, як розвивалися події, зрозуміти дії злочинця;
- виявити і вилучити сліди скоєного злочину;
- встановити можливі джерела отримання інших доказів;
- отримати інформацію для висунення слідчих версій;
- вирішити питання про приєднання до справи того чи іншого предмета в якості речового доказу;
- перевірити інші джерела доказів у справі [2].

Виключаючи перші два пункти, дані завдання можна поширити на будь-яку іншу слідчу (розшукову) дію чи розслідування злочину в цілому. Подібне змішання завдань сприяє невірному розумінню суті слідчої (розшукової) дії, порушення тактики його проведення і, як результат, визнання його недостовірним доказом. Тому, кажучи про огляд місця події, необхідно уточнити сутність даної слідчої (розшукової) дії, а саме безпосереднє сприйняття слідчим огляду обстановки події в цілому і окремих її об'єктів з метою фіксації обстановки, виявлення, фіксації і вилучення слідів і предметів, які можуть мати значення для справи [3].

Наступною проблемою при проведенні огляду місця події є те, що слідчому доводиться стикатися з описом різних предметів, назва, матеріал і призначення яких не є очевидними. Тому при складанні протоколу необхідно

уникати вживання таких обертів, як «золото», «кров» «наркотики» і інших, так як до дослідження не можна стверджувати, що виявлені об'єкти дійсно такі. Виявлене при огляді описується в протоколі в тому вигляді, в якому воно спостерігалось. Дане правило, вказане в ч. 5 та 7 ст. 237 КПК України [1], зобов'язує слідчого фіксувати в протоколі перш за все ті ознаки виявлених об'єктів, які слідчий безпосередньо спостерігав за її виявленні.

Наступна проблема, що виникає при проведенні огляду місця події, полягає в тому, що об'єкти не завжди можна вилучити або перемістити з місця виявлення. У такій ситуації в протоколі відображаються тільки ті відомості про предмет, які можуть мати відношення до кримінального провадження і які особисто бачить (а не може домислити) слідчий. Причому недостатньо, щоб лише він один бачив дані властивості (ознаки) непереміщеного предмета. Необхідно, щоб ці риси могли бачити поняті та інші особи, якщо вони беруть участь у проведенні слідчої (розшукової) дії.

Крім того, в процесі огляду місця події неприпустимо фіксувати судження з приводу часу і способу вчинення злочину, дій злочинця на місці події, наслідків злочину, наявності причинного зв'язку між діями злочинця і наслідками, а також інших обставин [3].

Розглянемо також помилки, що допускаються при використанні криміналістичної техніки: 1) відсутність у слідчого і фахівця необхідної для огляду даного місця події криміналістичної техніки; 2) відсутність навичок в роботі з науково-технічними засобами які знаходяться в розпорядженні; 3) робота з несправною криміналістичною технікою; 4) незастосування науково-технічних засобів, що знаходяться в розпорядженні слідчого, хоча це було б доцільно та ефективно.

Повнота і всебічність оглядів місця події перебувають в прямій залежності від участі в проведенні даної слідчої дії фахівцями - перш за все в галузі судової медицини і криміналістики. Особливо важливою є участь спеціаліста при виявленні трупа. Тим більше, згідно зі ст. 238 КПК, огляд трупа повинен проводитися за участю судово-медичного експерта, а при неможливості його участі – лікаря [1].

Участь медика викликано необхідністю виявлення та опису обставин, що потребують спеціальних знань в галузі медицини. Однак безліч слідчих покладають на експерта не тільки опис обставин в його професійній області, але і опис місця розташування трупа, його пози, одягу і взуття, які перебувають при ньому предметів. Оскільки дані відомості не входять в коло спеціальних медичних знань, то передача слідчим повноважень по їх опису судово-медичному експерту неприпустиме.

Дотримання вимог КПК України є найважливішим засобом забезпечення достовірності та допустимості доказів. Велике значення має процесуально грамотне вилучення і прилучення до матеріалів справи виявлених і вилучених об'єктів. Неправильна упаковка об'єкта, що дозволяє отримати доступ до доведення без порушення цілісності упаковки, є приводом для сумніву в автентичності речового доказу. Тому, якщо слідчий виконає будь-які дії без відображення в протоколі огляду і це буде встановлено в процесі судового розгляду, то при винесенні рішення у справі з'являться підстави для визнання зібраних доказів недопустимими [3].

Отже, огляд місця події дозволяє отримати інформацію про злочин, встановити факти, що пояснюють механізм скоєння злочину, а також характеризують особу, яка скоїла. Нерідко на підставі даних огляду місця події можна зробити висновки про імітацію або відсутності події, складу злочину, успішно провести розшук по гарячих слідах. Але для того, щоб інформація про злочин була повною, необхідно уникати організаційних і тактичних помилок огляду місця події, які були розглянуті в цій тезі.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України від 13.04.2012, редакція від 28.11.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

2. Криміналістика: підручник у 2 т. Т. 2 / [В. Ю. Шепітько, В. А. Журавель, В. О. Коновалова та ін.]; за ред. В. Ю. Шепітька. Харків: Право, 2019. 328 с. URL: <https://pravo-izdat.com.ua/image/data>.

3. Процесуальний порядок та тактичні особливості здійснення слідчих (розшукових) дій: науково-методичні рекомендації / В.В. Кікінчук, К.Л. Бугайчук, В.О. Малярова, Т.П. Матюшкова. Харків: ХНУВС. 2018. 101 с.

